Vzpominky na Svatopluka Cecha

VZPOMÍNKY NA SVATOPLUKA ČECHA.

VYDALO NAKLADATELSKE DRUŽSTVO MÁJE.
TISKEM DR. ED. GRÉGRA A SYNA V PRAZE.

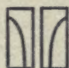
VZPOMÍNKY

NA

SVATOPLUKA ČECHA

SESTAVILA REDAKCE MÁJE.

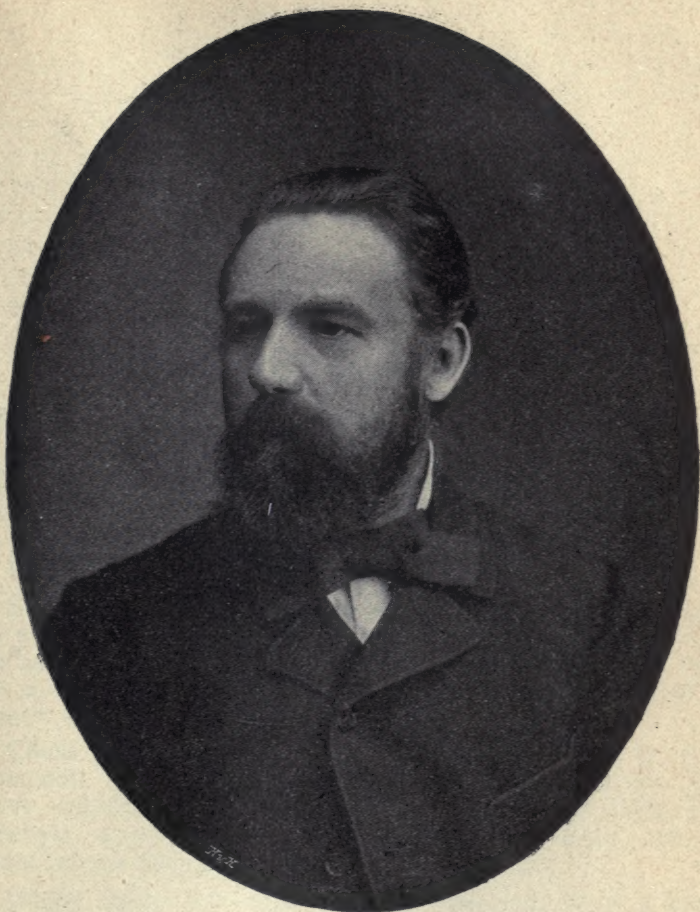
S PODOBIZNOU BÁSNÍKA Z LET OSMDESÁTÝCH.

V PRAZE.

VYDALO NAKLADATELSKÉ DRUŽSTVO MÁJE. TISKEM DRA. EDUARDA GRÉGRA A SYNA.

LIBRARY
DEC 11 1973
UNIVERSITY OF TORONTO

SVATOPLUK ČECH.

VZKAZ DRAHÉMU SVATOPLUKOVI.

Tolikrát jsme se pospolu procházeli — tolikrát! V denníku nalézám o tom pilné záznamy: Se Svatíčkem na Kokoříně — v Třebenicích — ve sv. Jáně — na Troskách — ve Vraném — v Kostnici — na Křivoklátě — v Paříži — — — — — na Vyšehradském sv. poli.

Bude již jaro!

Smlouvali bychom pospolu nový výlet a těšili se, kdyby nebylo toho záhadného rozloučení při poslední procházce. To nestalo se na rozchodu ani jedinkrát, abys nepodal mi ruku, nezasmál se mi do očí a neustanovil: „Zase toho dne se Rozl sejdeme!“ — —

Chtěla jsem Tě upozorniti kytičkou sněženkovou na Tvoje zapomenutí. Jindy Tě každá chudobka nadchla, kterou jsem z trávy vyhledala k vůli Tobě. Toho dne ani tak blízká jsem Ti nebyla, abych s čela Tvého hádala Tvé radosti, neb zadumání, abych úsměvy Tvé přijala za svůj podíl.

Jakoby místo jara zima velela si přístup do kraje a hrozila všem pod závějí ustlat — tak rozcházeli jsme se! Jakoby ani u krbu nebylo lze říci si pohádku, kdyby i zima venku šílela — — tak nedohodli jsme se o schůzce budoucí! Ještě v dáli naslouchala jsem a očekávala pozvání. — Proč, ach proč mi dluhem zůstalo? Stála jsem v šíru sama a sama — jako v celém světě sama — — že jsem to drahé slovo oželiti musela.

Bylo za večera v slunné tiché zahradě, odtud prchala jsem Tebou poprvé neporozuměná. Slunce něžně růžové zalilo všecky stezky — — ale nebylo to slunce mých sladkých snů. Ach, vrátit se, vrátit — — — —

— — — — — —

Chěla bych popisovat výlety naše, chtěla bych celé knihy napsat o svém štěstí minulém. Chtěla bych poděkovat Ti nastokrát a ukázati Tobě, jak vysoko si vznáším ty všecky darované Tebou památky. Jest mi jako z ráje vyhnané, že nelze mi již nadále žitím jít po boku Tvém. Nemohu si představiti program denní s vyškrtnutou návštěvou u Tebe. Ráda bych opakovala Ti, co nejmileji nás kdy prohřálo, ráda bych laškováním vzbudila úsměvy Tvé a pocely.

Toužím, toužím jako ten zajatec beze světla, teskním, teskním jako pták v zimě srdcelomné . . .

Chci o blahu zpívat, chci si blaho připomínat, chci je v duši obnovovat — — — marně! Chýlím jen hlavu a pláči.

„Poslední naše vycházka" navštěvuje dnes mysl mou a zastírá všecko předminulé. Věděl Jsi o ní dozajista Miláčku Bratře! Byl čarokrásný den. Březen právě vyřkl jméno své. Duše již ožila venkovského kraje. Jen ozdoby ještě nepromyslela na stromy a keře. Tak záhy jsme si letos vyšli z městských zdí. Jindy čekávali jsme s procházkou až do rozkvětu luk a polí. Proč letos vyšli jsme o tolik dříve? Tudy jsme šli, kudy jsme spolu nechodívali. Neuvěřila jsem, že odbočujeme od bílého zámečku Trojského, odkud Ti vzkazovala každá haluzka, každý ptáček věrnou svoji lásku . . .

Králem Jsi byl velkým při této mimořádné procházce.

Na své oči jsem viděla, jak si Tě srdce česká slavně vyoblékla. Darovala Ti nejčistší perly a démanty, které rozkvetly jako květy za odměnu krásné práce Tvé. Láska českého jména korunovala si Tě a vložila v spravedlivé ruce Tvé žezlo. Mohl Jsi povstati a zahřměti, každý by Tě byl uposlechl, mohl Jsi zapěti a poděkovati, každý by Tě byl políbil. Nikdy vůči Tobě nebyla jsem větší popelkou jako toho dne. Ale nespouštěla jsem se Tebe v průvodu, dosahovala jsem i zde ruky Tvé, která po celé moje žití vedla mne měkce a bezpečně — až sem . . .

Sdílela jsem s Tebou i tento den nadšený a zarmoucený. Kvílely tu pospolu srdce a květy. Pohádky Tvoje rovněž kráčely s námi vzpomínající. Tvoje básnická duše jistě byla přítomná svému největšímu svátku! To nebyl pouze jen svit sluneční, jenž položil se na snivou zahradu, byly to dozajista i úsměvy Tvé potěšené, udílené všem, kdož doprovázeli Tě.

Všecko do konce bylo slavné a báječné, byla to pohádka k neuvěření krásná — — jedině tím zkalená — že rozešli jsme se bez dohodnutí, kdy setkáme se zase . . .

RŮŽENA ČECHOVÁ.

HRST VZPOMÍNEK.

Jak letí čas! Zase už do minulosti zapadá den, kdy drahého Svatopluka jsme odnesli na Vyšehrad, by tam tovaryšil těm, již ho předešli, Němcové, Nerudovi, Zeyerovi . . . ach, kdo by vypočítával všecka ta drahá jména, jest jich tam již tolik, až bolno. Nebylo mi přáno, bych na rakev Čechovu hodil hrst čerstvého kvítí, jež tak miloval, i kladu tedy nyní na jeho rov alespon těchto několik suchých, vybledlých listů.

Znali jsme se více jak čtyřicet let a pojilo nás upřímné přátelství, ale jak málo a jak neurčitých vzpomínek mi zbylo! Pokusím se zachytiti jen některou z nich.

Vidím skromný studentský pokoj v podkroví. V oblacích dýmu sedím tam s Čechem a jeho spolubydliteli Bohuslavem Čermákem a Josefem Toužímským. Přišel jsem je navštívit. Vše, i ti jaří, veselí studenti, ten jejich pokojík i s domem, v němž býval, zmizelo již. Dům zbořen, by rozšířil se přístup na Maltézské náměstí od kostela a Čermák i Toužímský již dávno spí pod drnem na Olšanech a teď odešel za nimi též Svatopluk. — Ale tehda, před čtyřicíti lety v oné veselé chvíli, nemysleli jsme na pomíjejicnost věcí pozemských. Bylo to záhy po táboru na Pankráci, který uzavřel u nás období táborové, ba vlastně již celou tu pohnutou dobu roku osmašedesátého, počavší demonstracemi Herbstovskými a zakončenou prohlášením výjimečného stavu

v Praze. Venku plískanice a nevlídné odpoledne listopadové, ale nám se nestýskalo. Nevím již kdo z přátel předčítal, ale vím, že přes tu chvíli jsme se všichni srdečně smáli. Byly to verše, myslím, že promíchané prosou, jež budily naši veselost. Nevím, kdo byl autorem toho díla, jest-li všichni tři, neb jen Čech, a bylo by mi těžko podati dnes jen přibližně jeho obsah. Vím jen tolik, že to byla časová satyra, počínající tuším výjevem z herbstovských demonstrací, při nichž na františkánském plácku lid útočil na husary „jedem napuštěnými kladami", a kde co anděl strážce se objevil policejní komisař „Z dobré vody Král". — Pak mi utkvěla ještě v paměti scéna, představující „pustý mořský břeh", na němž stojí trafika. V budce sedí Betty. Přijde král, kupuje si krátké a štipne Betty do tváře. Betty se hloupě usměje . . .

Pak stala se hra již velice fantastickou: jeden výjev odehrává se dokonce ve dvorní flautně, poslední pak „výstup" v židově pytli, kam žid byl naposled vstrčil krále se vším komonstvem.

Nevím, kam se věc ta poděla, jisto jen jest, že nebyla vytištěna a že jsem ji vícekráte neuviděl ani o ní neslyšel.

V této mansardě scházela se brzy na to redakce „Almanachu českého studentstva", v níž vedle Čecha zasedali dr. Otakar Hostinský a Václav Šolc, jen že tento „zasedal" tuze málo. Avšak o tom zmínil jsem se šíře již ve své stati „České manifestační almanachy" v „Květech" (1898 I.) a ve své „Knize vzpomínek", psal v článku „Za Bohuslavem Čermákem" („Květy" 1899 I.). Ač jsem se jí dotknul již v črtě „České manifestační almanachy", uvádím zde přece ještě jednou tuto okolnost. Neruda uveřejnil v „Národních Listech" z 3. června 1869 velmi vřele psaný, třeba že jen všeobecný úsudek o „Almanachu českého studentstva". Nejmenuje tam jednotlivých přispívatelů, jen u Svatopluka Čecha, který měl v almanachu básně: „Bouře", „V pitevně", „Umírání" a „Má poesie", pak u Jana Vraného, jenž přispěl básní „V Klášterním sklepě" činí Neruda výjimku. Jak mne Neruda později sám ujistil, neměl tehda ani tušení, že Svatopluk Čech a Jan Vraný jsou jedna osoba.

Jak známo, dal se Čech po vůli svého otce z počátku na dráhu právnickou. Odbyv státní zkoušky a tuším dvě rigorosa, vstoupil jako koncipient do kanceláře dra. Fürsta v Slaném. Tam napsal pro „Lumír" r. 1873 „Adamity". Také o tom, jak Neruda

pokračování krásné té básně číslo od čísla na Čechovi vymáhal, napsal jsem již ve „Vzpomínkách na Nerudu“ a proto zde toho pomíjím. Ovšem tehda jsem Čecha nejmenoval, ale on se přihlásil později sám. Zde chci se zmíniti jen o Čechovi jako o praktickém právníku. Pokud se pamatuji, byl potom Čech koncipientem u dr. Vašatého, známého politika a pozdějšího zemského i říšského poslance. V té době dostal od Svatoboru stipendium k cestě na Kavkaz. Vyžádal si tedy a obdržel od dra. Vašatého tříměsíční dovolenou. Když mu však potom tyto tři měsíce advokátní komorou nebyly počítány do praxe, vzbudilo to mezi kollegy značnou nevoli proti chefu Čechovu. Později, myslím, byl Čech koncipientem u dra. Eyperta. Tento mi ho kdysi velice chválil jako výborného právníka a svědomitého, pilného člověka. Sám jsem ještě jako koncipient jen jedenkráte byl odpůrcem Čechovým. Bylo to u civilního zemského soudu a celá věc — nemám ovšem již ani zdání, koho který z nás zastupoval a oč běželo — byla po tehdejším způsobu za platnosti starého soud. řádu odbyta odročením buď po založení nějakého sporného spisu neb i bez něho. Pak šli odpůrci svorně do nejbližšího hostince k Možnému v Panské ulici.

Nevím, jak dlouho po tomto „nepřátelském“ setkání sešel jsem se s Čechem náhodou u „Železných dveří“. Zastavili jsme se a Čech mi povídal, že mu právě bratr Vladimír oznámil úmysl založiti belletristický list a že ho požádal, aby za honorář, který mi Čech udal, a který na tehdejší dobu byl velmi značný, vyrovnávaje se obvyklému tehda platu koncipientskému, převzal redakci toho listu. I ptal se mne Čech, co o tom myslím a radím-li mu, by se vzdal další právnické dráhy. Nerozmýšlel jsem se ani na chvíli a prohlásil jsem, že bych na jeho místě, kdybych byl tak volný jako on — tehda byl Čechův otec již mrtev — a kdyby mi byla učiněna taková nabídka, od hodiny opustil prapor Justinianův. Jakž by toho tedy neměl učiniti on. Nevím, co dal Čech na mou radu, uvažoval zajisté o všem sám a radil se s jinými staršími a kompetentnějšími, ale nekalil jsem si takými úvahami svou upřímnou radost, když jsem zvěděl, že Čech není již koncipientem, nýbrž redaktorem „Květů“.

V té době, když Čech se uvázal s přítelem Servácem Hellerem v redakci „Květů“, bydlel tuším již u své matky na Vinohradech ve Vocelově ulici, kteroužto ulici, jak mi sdělil, jakás venkov-

ská tetička jeho důsledně na německých adressách svých listů označovala jako „Stahlgasse“. — Tehda jsme se s Čechem často stýkali, navštěvovali jsme se a scházívali se s některými přáteli, myslím, že drem. Thomayerem, Lierem, Stroupežnickým, Arbesem, Vrchlickým a j. jednou v témdni v nějaké hospůdce na Vinohradech, v nynější Havlíčkově ulici.

Čech, ačkoliv se již jako student vyhýbal hlučným a četným společnostem, nebyl v té době nikterak plachým samotářem a přátelům se nevyhýbal. Tak tedy i později, když jsem se z Prahy odstěhoval, jsme se s Čechem scházívali dosti zhusta a to na Vikárce, později proslavené Čechovým panem Broučkem. Stačil můj lístek: „Přijedu“, abychom se tam sešli s ním, Hellerem, Arbesem, architektem dómu Živným a jiným. Když pak se Čech přestěhoval do Obříství, obmezily se naše styky jen na korrespondenci, týkající se ovšem nejvíce záležitostí redakčních.

Sešli jsme se pak teprve as po čtrnácti letech r. 1906. Navštívil jsem počátkem května t. r. Čecha k jeho pozvání na Havránce. Strávil jsem tu s ním krásný den, netuše, že se vidíme předposledně. Stěžoval si sice na obtíže žaludeční a při obědě se jídel sotva dotknul, piva vůbec pak ani nepil, ale kouření nezanechal. Kouřil ovšem jen beznikotinové Rositas. Řekl mi, že hodlá jíti do Karlových Varů, ale když jsem se ho ptal, poradil-li mu to lékař, přiznal se mi, že se lékaře dosud na svou nemoc netázal. Později mi Čech psal, že do Karlových Varů nepojede a také skutečně nejel. Onen den, který jsme cele věnovali dávným upomínkám a úvahám o nynějším stavu literatury a národa českého, nevymizí mi nikdy z paměti. — Zarazilo mne sice již tehda chorobné vzezření Čechovo, ale vida jeho bodrou, veselou mysl, a pozoruje, jak něžně a pečlivě ošetřován jest milovanou svou sestrou Zdeňkou, doufal jsem, že choroba jeho se brzy poddá, ač-li vůbec jest vážnější. A pak, ta láska, jakou lnul k své Havránce, k své zahradě, ta radost ze všeho toho, kterou projevoval, když mi ukazoval záhon za záhonem, keř za keřem, strom za stromem, byla mi zárukou plné jeho životní síly a nedávala mi nikterak tušiti, že jest již zasažen kořen jeho života, a že mu kyne neodvratně tak brzký konec.

Posledně jsem Čecha viděl v červnu téhož roku, když jsem jej — ovšem jen sotva na čtvrt hodinky navštívil na Havránce

se svou chotí. Netušil jsem, když mi ve vratech kynul ještě naposledy, že drahé té tváře neuvidím již nikdy.

A dnes tedy jest již tam mezi těmi „Mrtvými vlastenci“, k jejichž mohylám jej cosi zvalo, a nezbývá nám, které tu zanechal v těžkém hoři zlé doby, než abychom na předčasném rovu, jeho prosili jej, by nám dal jiskru svého mladického vznětu a vrátil nám svěží vesnu svých ideálních snah.

LADISLAV QUIS.

UPOMÍNKY Z LET MINULÝCH.

Býval jsem se Svatoplukem Čechem v stycích přátelských ač nemohu říci důvěrných. Neb kdo jej znal, ví, že on důvěrné styky omezoval na nejužší kroužek. Přišel jsem, r. 1865 z gymnasia Jindřicho-Hradeckého na právnickou fakultu university pražské, a tu on byl naším kollegou. Ročník náš byl velmi kollegiální, mnohdy veselé rozhovory před přednáškami se vedly, ale Svatopluk málokdy se jich účastnil. Již tehdy byl málomluvný, a nikdo nebyl by se nadál, že z něho stane se ten velikán. Někdy přece zúčastnil se rozhovoru a odbyl mnohého z nás ostrým vtipem neb sarkasmem. Bydlil tehdá se Servácem Hellerem a Bohuslavem Čermákem v Karlově ulici ve druhém poschodí, jak říkávali „u báby“. Tak nazývali svoji domácí, a tam jsem já je velmi často navštěvoval. Až pak Bohusl. Čermák se přestěhoval do bytu ke mně a Svatopluk se Servácem zůstali sami. Již tehdá poznal jsem Svatopluka jako člověka dobrého a skromného, jak jevil se po celý život, a mohu určitě tvrditi, že mezi všemi našimi kollegy neměl žádného nepřítele. V této době založen byl literární kroužek „Ruch“, o němž před nedávnem uveřejnil „Máj“ delší zprávu od pana Šibla, resp. Dr. Löwyho z Plzně.

Byl to ideální kroužek přátel literárních i politických, v němž rovněž setkal jsem se se Svatoplukem Čechem, jakož i s celou řadou soudruhů z právnické i filosofické fakulty. Pokud se pamatuji, byl předsedou tohoto sdružení přítel Dr. Engel, pak Vrba, a nemýlím-li se, Dr. Löwy, jemuž jsme přezdívali „Rosa“. Tento

kroužek vydával dva psané časopisy, „Ruch“ a časopis kritický, jenž práce „Ruchu“ současně kritisoval. Později převzal tento kroužek po Ed. M. Valečkovi redakci „Lumíra“ (1866), který zodpovědně znamenal jako redaktor Jaroslav Martinec (Jos. Martin). V kroužku tomto nalézala se celá řada osob, která později dílem na poli politickém, dílem na poli literárním získala si zvučného jména. V první řadě náš přítel právě zesnulý, Čech, Josef V. Sládek, Jos. Štolba, básník Miřiovský, Jaromír Čelakovský, mladý Klicpera (Ivan), Dr. Engel a jiní a jiní, které všecky jmenovati vedlo by mě příliš daleko. Toto sdružení v letech 66tých válečným ruchem bylo umlčeno. — —

* * *

V letech 71. neb 72tých, kdy vyšel jsem po amnestii Hohenwartově z kobek žalářních, přijal mne Dr. Julius Grégr do redakce „Národních Listů“, a tu opět jsem se setkal se Svatoplukem Čechem, jenž tehda redigoval jako druhý redaktor feuilleton. A z těchto tří období chci vám dáti tři vzpomínky, jak mně maně napadají.

V době, kdy Svatopluk Čech byl již v „Národních Listech“, redigoval také ještě „Světozor“, Skrejšovským vydávaný velký illustrovaný list; jest známo, že velmi často neměl dost materiálu k vyplnění čísla a naříkal si, že nemá na poslední stránku sazbu. Tu obyčejně „těšil se“, že musí vyplniti tu poslední stránku sám, a tak pravidelně vyplňoval ji humoreskami, které jsou perlami jeho humoru a z nichž mnohé takovýmto způsobem vznikly. V redakci „Národních Listů“ zasedal s námi tehdá podivínský starý mládenec Vilém Erben, jemuž jsme jinak neříkali, než „pane professore“, dále Dr. Nápravník, s nímž jsem já seděl v prostředním pokoji redakčním spolu s Vincencem Vávrou, tehdáž, ještě „u zlaté lodi“ v Mariánské ulici, kdežto Servác Heller s Čechem sedávali v pokoji před tím. Svatopluk Čech, Servác Heller, professor Erben chodívali tehdá do hostince „U tygra“, v nynější Husově třídě, dříve Dominikánské ulici, neb „Ke třem divým“, kam jsem je často následoval, a kam chodilo několik občanů pražských, duchovní evangeličtí a jiní a jiní. Tam nebýval Svatopluk tak zamlklý, jako jindy. Professor Vilém Erben však vždycky svým vážným, poučujícím způsobem vykládal své názory, až nás to mnohdy nemile se dotklo. A tu stalo se jednou

že zase Čech neměl poslední stránku ve „Světozoru“ a napsal humoresku, líčící, jak žije a tyje s professora Erbena a nadepsal humoresku tu, myslím, že „Podivín“ neb jinak, na to již se nepamatuji. Líčení bylo tak věrné a plastické, že každý ihned Erbena poznal, kdo se s ním stýkal. Ovšem Čech o tom nikomu nesdělil ničeho. Poslední stránku měl vyplněnu, a tuším, že v pátek odpoledne „Světozor“ vycházel. Přišel jsem o 4. hodině do redakce „Národních Listů“, a Dr. Nápravník nový „Světozor“ již četl. Pravil: „Přečtěte si tu humoresku!“ podávaje mi „Světozor.“ Četl jsem a čím dále, tím více jsem viděl, jak úžasně věrně Čech zportretoval Erbena, ovšem blahovolně, ne zlomyslně, ale tak, že každý jej po prvním přečtení nutně poznal. Professor Erben nebyl dosud v redakci. Poněvadž se vždycky, když přišel do redakce, sháněl po „Světozoru“, položil jsem mu jej na pult, kde psával. Sotva odložil svrchník, uchopil „Světozor“ a pilně jej četl. Nejpilněji když přišel na poslední stránku. „Četli jste pánové Světozor?“ tázal se „a humoresku Čechovu?“, obrátiv se na mne a na Nápravníka. Když jsme přisvědčili, pravil jaksi rozhorleně: „To jsem já a nikdo jiný“. V tu chvíli vcházel do naší redakční místnosti Svatopluk Čech. „Pane Čechu“, pravil Erben „Vy jste mě dnes pěkně v Světozoru vymaloval.“ „Ale co Vás napadá,“ opáčil Čech, „to přec nejste Vy!“ „Když Vy příliš věrně kreslíte, pane Čechu“, řekl Erben. A viděl jsem, že líčení Čechovo jej příliš netěšilo a také mu nelichotilo. Na nějaký čas to způsobilo rozladění, ale ne na dlouho, neboť za krátko zas chodili Čech s Erbenem do své hospůdky na plzeňské.

* * *

V době, kdy jsme byli s Čechem v redakci, pravil mně jednoho dne Čech: „Ty's tak ten kriminál poznal a mohl bys mi napsat do Lumíra“ – tehda jej se Servácem Hellerem, Otok. Hostinským a Sládkem společně vydávali — „Rošťáky po způsobu, jak napsal Neruda Trhany“. Ten plán se líbil, slíbil jsem mu to. Ale od slibu do skutku je mnohdy daleko, a já odkládal, ačkoli Čech při každém našem sejití mne o to upomínal. A tak uplynulo 6 až 8 neděl. Čech si však dovedl pomoci. Nechal upomínání a jednoho dne z rána, když já ještě ležel v posteli, někdo zaklepal, a když jsem otevřel, byl tu Čech. Pravil mně, že nemá dost sazby na poslední stránku, a že mu musím ty „rošťáky“ napsat. Abych se dostal z kleští, sliboval jsem mu

hory doly, že mu je odpoledne přinesu atd. Čech však stál na svém a pravil: „Těmhle slibům já už nevěřím, vstaň a sedni si k psacímu stolu a piš! Já počkám tak dlouho, až to dopíšeš. Mně stačí dnes první kapitola, pro ostatní si přijdu později, stejně jako dnes!“ A tak mi nezbylo nic jiného, než vstát, sednouti si k psacímu stolu a psát. Mezi tím seděl Čech v mém pokoji na pohovce a četl noviny. Když jsem první kapitolu dopsal, vzal si ji Čech, odešel domů, upravil si ji do tisku a druhý neb třetí den v „Lumíru“ ji otiskl. A tak to opakoval, až měl celou práci. Když jsem mu odevzdával poslední rukopis, pravil ke mně: „Vidiš, beze mne bys to nikdy nebyl napsal“ A měl pravdu. Doložil pak: „A lidi to velmi bavilo pro svoji zvláštnost.“

* * *

Na právnické fakultě navštěvovali jsme se Svatoplukem Čechem přednášky prof. Chluppa, komického starého člověka zastaralých názorů, s předpotopními anekdotami. Chodilo se tam vlastně více pro zábavu, než pro poučení. Studenti jej zlobívali, píšíce jeho jméno s jedním, třemi i čtyřmi „p“, což on rozhorleně odmítal, tvrdě, že se píše jen s dvěma „p“. Tento professor rád čítával jména. Při jednom předčítání jmen nemohl dlouho jedno jméno přečísti. Konečně seslabikoval „Herr Svatopluk Čech“. Čech vstal a pravil: „Prosím, já jsem Čech“. Na to professor Chlupp německy se omlouval a volal „pan Svatopluk Čech“. V jedné z nejbližších hodin, kdy Čech nebyl přítomen, professor četl zase, zda zúmyslně neb náhodou, nevím, a když se Čech hned neozýval, pohrával úsměv kolem jeho úst. Tu vstal koll. Lošťák a pravil: „Zde“. Prof. Chlupp podivně na něj koukal a pravil: „Ale předešle byl pan Čech jiný pán“. Lošťák však zcela neohroženě obrátil se na nás a řekl: „Co pak já nejsem Čech?“, což my jsme ovšem ihned potvrdili, tak že Chlupp umlkl; ale pamatoval si to. Za krátkou dobu četl zase. A tu nebyl ani Lošťák, ani Čech přítomen Když přišlo na jméno „Čech“, vstal přítel Molnár a hlásil se Prof. Chlupp pravil: „To nejde, pánové, pokaždé je Čechem jiný pán.“ Molnár však obrátiv se na nás, dosvědčoval se, že je Čech, což my jsme mu ovšem potvrdili. Chlupp ovšem poznal, co jsme s ním prováděli. Ale nevyužil toho. Jen jednomu kollegovi při východu z přednášky řekl: „S tím Čechem mne napalujete.“

* * *

V posledních desíti až dvanácti letech jsme se s Čechem již neviděli. Když byl 60 let, gratuloval jsem mu, on mně poděkoval. Když jsem já dosáhl šedesátého roku, byl jsem právě ministrem, a Čech mně psal: „Milý příteli, gratuluji Ti k dosažení 60 let, ale ne jako ministru, nýbrž jako starému příteli. Tvůj Svatopluk Čech.“

DR. BEDŘICH PACÁK.

VZPOMÍNKA NA SVATOPLUKA ČECHA.

Vzpomínky minulosti! Čím jste po smrti lidí nám drahých, kteří nedávno žili, a jejichž památka změnila se časem jen v tuto vzpomínku a dříve či později neodvratně zahyne i s nositeli této vzpomínky.

Ovšem vzpírá se tomuto skoro pessimistickému názoru výrok mudrce čínského Konfutse, že jedním z darů příznivých božstev nám uštědřených jest kromě jiných, které vypočítává, dar seznání velkých lidí za našeho života a spolužití s nimi. Seznání a přátelství lidí, velikých svou povahou, nadáním, láskou a sebezapřením, s pravými to bohatýry ducha.

Svatopluk Čech jest jedním z těch, s kterými jsem se spřátelil, a jichž přátelství přetrvalo hrob.

Vždyť nezapomínáme tak snadno slova, která tak vřele psána byla jako následující:

„— — Zítra budeš i Ty šedesátníkem.

Byli jsme si druhy celý život, vždyť seznámil nás již v dětství milý Ostředek, pak sdružily nás v „Ruchu“ jinošské snahy a vzlety, v mužném věku sešli jsme se opět, a trváme v přátelském svazku až do těchto, méně radostných let našeho stáří.

Vzpomínám všech milých chvil, které jsme spolu ztrávili, všech Tvých vřelých snah a prací zdárných, pro věc nám oběma drahou; vzdávám Ti upřimné díky za všechno Tvé přátelství a z duše Ti přeji, abys žil šťastně a pracoval zdárně ještě mnohá léta. Buď zdráv!

Tvůj

V Troji, 24./9. 1906. Svatopluk Čech.“

Ovšem před nemnoha ještě léty bývaly naše schůze pravidelnější, častější a dosti zábavné.

Tak ještě, dokud bydlil Svatopluk Čech na Král. Vinohradech, scházívali jsme se pravidelně v doleních a večer obyčejně prázdných místnostech občan. měšťan. besedy Vinohradské (ve starých, bývalých místnostech), které by mohly mnoho vypravovat o tehdejších jeho a mých příhodách. Tak o jeho vystoupení či poděkování se z členstva České Akademie, o příčinách toho, atd. Nazývali jsme se žertem mezi sebou: Akademikové bez Akademie.

Po přesídlení Svatopluka Čecha do Obříství a později do Troje, když v zimě obýval v Holešovicích č. 908 VII, nastaly nám časy smutnější. Bývalyť schůzky naše, pro vzdálenost (bydlil jsem jako dosud, na opačném konci města) méně časty. Ale dopisovali jsme si stále, do posledka.

Tu jsme se scházívali nejvíce na státním nádraží v Hybernské ulici. Tam přichází a odchází před odjezdem vlaků mnoho lidí a my jsme byli domněle nepozorováni. Byla tam též dobrá kuchyně a výborné plzeňské pivo. Zde sedávali jsme od šesti večer, když jsem se mohl dostaviti.

Sv. Čech přicházíval o něco dříve. Netrápila-li ho nějaká pomijející choroba, nebo nezdržel-li ho nějaký závazek nutné práce, dostavil se vždy.

A tu promlouvali jsme nejvíce o běžných otázkách denních, nebyla-li jakási jiná důležitější příčina schůzky. Svatopluk Čech býval obyčejně dobré nálady a klidné, veselé mysli.

Ale bystrým pozorovatelem zůstal vždy. Tak seděli jsme jednou po večeři a Sv. Čech pozoroval nenápadně dámu u vedlejšího stolu.

Seděla o samotě a pilně psala nějaký dopis, nedadouc se ničím vyrušovati.

Měla veliký moderní klobouk, s peřím a kvítím, byla brunetka, dosti sličná, oné vážnosti, aneb unavenosti, řekl bych aristokratické (snad aristokracie peněžní), která se ze zvyku chová všude jako doma.

Měla přehozenu přes rameno mantilu, ale přes pelesť sesle poodhrnutou jako z pohodlí, aneb jakoby připravena byla na cestu vlakem.

Mne nebavila; ale Svat. Čech řekl po delším pozorování s jemným svým úsměvem ke mně:

„Podívej se na onu dámu."

Pohlédnul jsem na ni nenápadně a odvětil:

„Nevidím na ní nic zvláštního. Je to sličná, distinguovaná dáma. Proč se ti zdá nápadnou?"

„Ne to. Pohleď, dáma má s sebou hezkou, něžnou opičku."

A vskutku, co jsem nepozoroval, pozoroval již chvíli Svat. Čech. V záhybech mantily, skrývala se malá opička. Tu povylézala ze záhybů mantily, tu se skrývala, ukazujíc pouze živá očka, svítící jako opálky.

Tak šplhala velice opatrně, nás pozorujíc, výš a výše, až se přehoupla z krajek na klobouk, v jehož peří a třásních na chvilku zmizela.

Svat. Čech pohlížel stále nenápadně na malou opičku vyměnuje se mnou z ticha svá pozorováni. Bavili jsme se tím drahnou chvíli.

Konečně opička a tím naše zábava — zmizela.

Není-li to pendant k známému Hanumanu, nebo Šotkovi?

OTAKAR ČERVINKA.

VZPOMÍNKA NA SV. ČECHA JAKO REDAKTORA „KVĚTŮ".

Jako redaktor Květů byl toho Svatopluk Čech nad jiné dbalý, aby v měsíčníku svém dosáhl, pokud lze, nejen největší rozmanitosti obsahové, ale též aby vystřídal větší počet svých přispívatelů; jinak býval by s to, vyplniti vlastními pracemi mnohá čísla — a zajisté k největší spokojenosti a radosti svých odběratelů.

Věda, že na svých šumavských výletech tu a tam do svého zápisníku verše si črtávám, a zvěděv, snad od svého strýce, p. Raka, starosty v Kunžvartě, jejž jsem při toulkách šumavských neopomenul navštíviti, že jsem se po okolí zase toulal, psal mně ku konci roku 1880, abych mu něco pro Květy poslal z motivů šumavských. Potěšila mne tato jeho žádost a poctila zároveň,

leč neměl jsem tenkráte nic, co bych poslal, aby mohlo býti v Květech otištěno, ačkolivěk jsem právě ukončil svou druhou kresbu ze Šumavy, „Pod Vítkovým kamenem“, kterou jsem však už před tím slíbil příteli Vlčkovi pro Osvětu.

V tom smyslu jsem také Svatoplukovi odepsal, ale přítel Čech nebyl s odpovědí spokojen a žádal mne, abych práci svou poslal jemu, že Vlček dosti příspěvků ode mne má, on však po skrovnu. Toho jsem ovšem učiniti nemohl, abych dané slovo rušil, leč by přítel Vlček dobrovolně k tomu svolil, což snadněji vyjednati bylo ústně než písemně. Čech dopsal mi, že si věc s Vlčkem vyjedná; ta náhoda byla mu po chuti a byla přízniva také Vlčkovi.

Přítel Vlček přál si už po delší dobu, aby se v Osvětě také nějakou prací Čechovou pochlubiti mohl, tož sdělil s Čechem, že mu „Pod Vítkovým kamenem“ přenechá, jestliže za práci mou obdrží nějakou poněkud delší tvorbu Svatoplukovu, k čemuž on svolil. Vlček učinil výměnou zajisté znamenitý obchod; dostalť krásnou Čechovu „Slávu“ náhradou za mou prostou kresbu šumavskou, jež vyšla k spokojenosti Svatoplukově hned na počátku ročníku, roku 1881., s pěknou illustrací Liebscherovou, a Vlček vytiskl téhož roku v Osvětě Svatoplukovu krásnou „Slávu“. Oběma přátelům stalo se po přání a já byl z míry potěšen, že úspěšným dohovorem milých druhů dosáhl jsem jejich uspokojení.

ADOLF HEYDUK.

PRVNÍ TIŠTĚNA BÁSEN ČECHOVA.

Roku 1866 byl zvěčnělý náš Svatopluk Čech příslušníkem literárního sdružení, jemuž dáno jméno „Ruch“.

Rušným byl zajisté život v tomto kroužku oblehatelů českého Parnasu, nadějných na mnoze a dvacítiletých asi na větším díle.

Belletristický týdenník „Lumír“ (obnovený Mikovcův Lumír) stal se orgánem této nejmladší generace básnické.

V Lumíru, v čísle 23. ze dne 7. června 1866 uveřejněna báseň „Otrokyně“ nadepsaná.

Byla to první práce Čechova, která prošla tiskacím lisem. Odměnou bylo básníkovi ovšem jenom uznání. Týž honorář dostávali také jiní spolupracovníci, i redaktor Lumíra, (kterým byl té doby podepsaný pisatel). Nakladatel patrně přihlížel k poučce známé Rubešovy básně: „Máti vlasť je chudá máti; chudá máť jen láskou platí.“

JAROSLAV MARTINEC.

PŘED ČTYŘICETI ROKY.

Leží přede mnou nevelké tableau kollegů z nerozdělené tehdá ještě university Pražské. Čtyřicet a jedna fotografie seskupeny jsou kolem podobizen professora Dr. Randy a prof. Dr. Friče, v čele stkví se heslo: „Zmužile za právo a pravdu“, pod ním nápis: „Absolvovaní právníci 1869,“ a nad podobiznami obou našich nezapomenutelných professorů odznak právníků: fasces.

Hledím na fotografie ty v opravdovém pohnutí. Ty smavé, mladé doby, plné nadšeného ruchu stojí rázem přede mnou a z nich vystupují před duševní můj zrak jadrné, pružné postavy, hledící plny důvěry tomu životu vstříc, u jehož prahu stanuli jsme tehdá jako před velikou, tajemnou, neproniknutelnou otázkou.

Dnes po čtyřiceti téměř letech otázka ta jest zodpověděna. Osud všech právníků: rozběhli jsme se po úřednických, advokátních a notářských kancelářích, a jen čtyři z nás učinili z toho výminku. Jeden ocitl se v křesle bankovního ředitele, druhý na professorské katédře vysokých škol pražských, kdež sneslo se na něj dvorní radovství, a třetí vklouzl dokonce do ministerského fraku.

A čtvrtý?

Jediný z nás, jenž pln neslýchané za oněch dob odvahy odhodil rázem patent šedesátizlatového koncipienta a utekl se chutě do mladého našeho, chuďoučkého literárního sadu, kterýž ale

znenáhla uvedl do takového rozkvětu, že nádherné květy jeho mohli nám záviděti národové velicí a literárně nepoměrně bohatší.

A stal se záhy největším a spolu nejčeštějším naším spisovatelem, jehož slovo dovedlo nadchnouti ano rozplameniti statisíce, a jenž, nechtěje ničím jiným býti, nežli prorokem svému národu, konsekventně odmítal veškeré ty a věru ne nepatrné pocty velikého světa, jako řády, členství panské sněmovny a mnohé jiné, jež mu ochotně byly nabízeny.

Šťastlivec ten byl — Svatopluk Čech.

* * *

Jak mladické jsou ty tváře, z vyrudlého tohoto tableau vyhlížející, a jak sestárly od dob těch. Tak, že mnohý z dnešních starých pánů netroufal by si snad ani, k svému tehdejšímu obrázku se hlásiti.

Ano, sestárli jsme důkladně. Ač nejeden z nás zachoval si do dnes svěžest neobyčejnou, není jediného mezi námi, jemuž by se sníh znenáhla aspoň na skráních neb ve vousech neusazoval. Ale jádro měl ročník ten neobyčejně důkladné. Doba tak dlouhá nedovedla sklátiti v hrob více nežli asi čtvrtinu z něho. Arci, za to půjde to nyní tím rychleji.

Vzpomínáme-li přátel ze skupiny této zemřelých, zdá se nám vždy, že odešli a odcházejí ti nejlepší. A jak námi vždy otřese ten úmrtní list s tím černým širokým okrajem. Panovalť v ročníku našem tak srdečný, tak družný a tak hřejivý život, že přilnuli jsme druh ke druhovi s celou duší. Když jsme se rozcházeli do světa, slíbili jsme si, že sejdeme se vždy po pěti letech. A scházeli jsme se pilně, v pozdějších letech i se svými ženami a dětmi, a vítali se vždy jako rodní bratři.

O prvních schůzích nescházíval téměř nikdo. Ale záhy bylo nám již vzpomínati druhů zemřelých, tak že zkrátili jsme posléze intervally schůzí svých na leta tři. Ale nic to nespomohlo. Čím dále tím více počínalo jich a zcela nenadále mizeti, až konečně došlo i na nejlepšího a nejvzácnějšího z nás, na Svatopluka Čecha.

* * *

Jak veškeré vzpomínky, o něm dosud napsané správně k tomu poukazují, býval Svatopluk Čech ode vždy člověk tak skromný a

tak ostýchavý, že nebylo možno dostati jej v častých našich a živých schůzích studentských do popředí. Sedával, když vůbec se dostavil, vždy stranou a odpovídal jen tím svým dobráckým úsměvem a zavrtěním hlavy na každé vyzvání, aby postavil se v čelo aneb aby řečnil. Ba jak jen mohl, vytratil se ze schůzí těch a toulal se po zastrčených tichých koutech pražských sám a sám, spřádaje své čarovné sny a vidiny, jež vtělovaly se znenáhla tak skvělým způsobem.

Já sedával v přednáškách poblíž Čecha, a bývalo mi rozkoší, hřešiti na jeho již téměř příslovečnou ostychavost. Čech vyhýbal se až úzkostlivě tomu, aby kdekoliv na sebe pozornost jiných upoutal, a já v neskrotné své bujnosti měl jsem vždy z toho přímo pekelnou radost, když zdařilo se mi přivésti ho v ohledu tom do rozpaků.

Neoslovoval jsem ho jinak nežli „bratře Češe", a kdykoliv jsme se potkali, vždy roztáhl jsem theatrálně rámě a zvolav: „na má prsa, bratře Češe!" — tiskl jsem jej na srdce. A Čech, jakoby ho krví polil, smával se tím svým krátkým, srdečným smíchem a pravíval: „No, jdi Štolbo, koukej, vždyť se lidé ohlížejí — pusť mne, prosím tě —" Ale já mačkal jej neuprosně dále, neboť co mně bylo tehdá do lidí.

Kdykoliv mne Čech z daleka spatřil na ulici, usmál se vítězoslavně a perenčil ihned opačným směrem. A proto bylo mi nemalou další rozkoší, překvapovati jej nenadále, od zadu. A když se mi to podařilo, pak se mnou v koleji vždy vyjednával.

„Proč mne neobjímáš tady?" domlouval mi. „Proč zrovna na ulici? Před tolika lidmi! Co si o nás pomyslí?"

„Ať pomyslí co pomyslí", odpovídal jsem pravidelně, — „bratře Češe, objímat se musí".

„Tak objímej zas někoho jiného! Rozděl to. Koukej, co jich tu máš. A roztomilejších nežli jsem já a jistě také za takové důkazy přízně vděčnějších," naléhal dále.

„A když já chci objímat právě jen tebe," namítával jsem.

Vyjednával tedy se mnou, abych ho neobjímal aspoň tak často. A když jsem mu někdy slíbil, že mu dám tedy po několik dnů pokoj, div neobejmul zase on mne.

„Vidíš, Štolbo, jak je to pěkné", libovával si za takového vyprošeného klidu, „jen se tak potkat, stisknouti si ruce a pohovořit. Ty myslíš pořád, že jsi na divadle." —

Jednou se mi stala při takovém obejmutí malá nehoda, ač smím-li to nehodou nazvati.

Bylo to u knihkupectví tehdá Kobrova, nyní Urbánkova. Kráčel jsem po druhé straně Ferdinandovy třídy a pojednou spatřil jsem Čecha, prohlížejícího vyložené tam knihy.

Přeběhl jsem rychle na druhou stranu a stanul nedaleko nic netušícího Svatopluka, těše se s ďábelským úsměvem na jeho překvapení. V tom se obrátil, a já četl ihned v jeho tváři, že první jeho myšlenka byla: prchnout!

Ale to nešlo jen tak snadno, poněvadž nalézal se v chumáči několika chodců, a já již jako neuprosný osud kráčel mu vstříc s rozevřenou náručí.

Nyní však stalo se něco neočekávaného. Když jsem se slovy: „na má prsa, bratře Češe!“ chtěl jej již již sevřiti v náruč svou, shýbnul se náhle, a s obratností, kterou bych v něm nikdy nebyl hledal, uhnul se pod mou rukou tak, že na místě jeho vlétlo mi téměř do náruče — děvčátko za ním se deroucí, jež arci uleknutě vykřiklo. Čech, směje se na celé kolo, ubíhal, jakoby ho vlk honil, ale i já, v prvním okamžiku nemálo zaražen, zasmál jsem se po chvíli také, neboť děvčátko bylo asi 16leté, svěží a hezoučké jako andílek.

A když pak v koleji za smíchu, jenž až slzy z očí mu vynutil, si liboval, jak na mne byl vyzrál, poděkoval jsem mu k nehoráznému jeho překvapení za úskok ten, neboť ranní episoda ona byla skončila, když jsem se byl náležitě omluvil, malým doprovodem roztomilého děvčátka a umluvením randíčka — jak se tehdá říkalo — na Belvederu.

Čech, jenž v „záležitostech ženských“ byl opravdově neviňátko — jsem přesvědčen, že nedotekl se za studentských dob a snad i později v lásce žádné ženy — hleděl na mne jako zkoprnělý.

„A to jde tak rychle?“ tázal se udiven.

„Když to člověk umí, jde všechno rychle“, smál jsem se.

A asi po 14 dní měl Čech ode mne pokoj. Ale pak začalo objímání znova.

„Štolbo,“ naléhal po té usilovně, „prosím tě, najdi si zas nějakou holku!“

A já dobrý člověk nejen tenkrát, ale i často později takovému naléhání jeho ochotně vyhověl.

* * *

A ta jeho ostýchavost nejen mu zůstala, ona s ním rostla. Do našich schůzí kollegů slíbil vždy opatrně příchod svůj, ale — nepřišel nikdy. Poslal vždy psaníčko plné srdečnosti, plné přátelství, plné lásky, ale nalezl vždy nějakou výmluvu. Však také „Máj“ poznal, jak to těžko, dostati ho na schůze spolku, který tak miloval a kdež by ho byli vítali s jásotem.

A proto také vyhledával si sídla, dráhy a pohodlné kommunikace vzdálené, aby byl co nejméně obtěžován.

Redaktorem byl přímo vzorným.

Uveřejnil jsem v Květech, jež byl se Servácem Hellerem založil, skoro veškeré své americké povídky, pak povídky ze života našeho venkova a zejména také celou řadu obrázků z Holandska a to jen následkem nejusilovnějšího jeho naléhání. Mám od něho celou řadu dopisů, jež jsou důkazem nejsvědomitějšího redaktorování a z nichž uvádím jen jediné význačné místo:

„Nejlépe bude, když dáš svým náčrtkům z Hollandska společný titul, ale upravíš je tak, aby se uveřejňovati mohly pod římskými číslicemi a ob sešit nebo dva jako obrázky více méně samostatné.

Ale spojující nit celku musí tvořiti ovšem Tvoje vzácná osoba, a čím více zajímavých (humor se nevylučuje) příhod neb dobrodružství osobních vylíčíš, po případě přilžeš a přibásníš, tím lépe bude. Vždyť víš, že čtenářstvo takové věci miluje. —

A nyní odešel navždy. Nespatříme nikdy více tu milou tvář, nikdy více nepohlédneme do toho jeho dobrého oka. Pochovali jsme ho jako krále. Kdyby byl viděl ten obrovský průvod, jenž ubíral se špalírem statisíců, byl by se jistě pln rozpaků začervenal až po uši. Ale na vyšehradském hřbitově byl by se přece jen zase zaradoval, že nenutí jej do Slavína, jenž v nynější své podobě jest pravým postrachem všech oněch našich slavných lidí, jichž životní práce jim dává právo na posmrtný pobyt v brlohu tom.

DR. JOSEF ŠTOLBA.

Z DOPISŮ REDAKCI ZASLANÝCH.

Přejete si nějakou vzpomínku na zvěčnělého našeho drahého Svatopluka Čecha, starého přítele z mládí, soudruha z Ruchu, spolužáka ze studií právnických. Nemohu na něho nežli s velkým pohnutím duše mysliti. Ach jak ta léta ubíhají! Čtyřicet let tomu, co jsme vyšli z práv a z Ruchu, a kolikráte bylo mi slyšeti toto sympatické jméno: Svatopluk Čech! Ne krátký list s nějakou vzpomínkou, ale celou knihu bylo by třeba psáti. Knihu o tom, kterak všechno to, co my vrstevníci cítili v hloubi duše, dovedl on pověděti za nás krásným veršem! Knihu o tom, kterak jsme si stokráte řekli, ubolévajíce nad nešťastným osudem a položením našeho národa: Není ještě zle, pokud máme poctivých, nadšených, hlubokých lidí, jakým byl náš Svatopuk, kterému jsme ve studiích jináče neříkali nežli „bratře Češe!" Ale kde vzíti nadání psáti takovou knihu? Odpusťte proto, že se zmíním znova o plachosti a skromnosti básníkově, jež nás nejednou přiváděla do udivení.

Moji kolegové z práv scházejí se po pěti, nyní po šesti letech, s rodinami k přátelským schůzkám a byli by rádi viděli bývalého spolužáka Čecha mezi sebou. Sám vypravil jsem se k němu, abych jej do schůze pozval a vyzval. A co mi řekl? Že prý by se musil mezi námi styděti, poněvadž — neodbyl všech právnických zkoušek! Jindy navštívil jsem jej ve ville v Troji s vnukem svým Járou Kurzem, jemuž jsem kladl na srdce, aby si dobře pamatoval, že sedící před ním pán je nejzasloužilejší, slavný básník český. A milý Svatopluk slyše takovou chválu, začervenal se po uši, odvrátil se nevrle a hned z pokoje na chvíli pryč!

A to bylo naposledy, co jsem se s ním osobně sešel, až zase u rakve jeho v Pantheonu. Pohnutí a bolest, které nám způsobila tato chvíle, potrvá dlouho — dlouho. —

JAROMÍR ČELAKOVSKÝ

* * *

Lituji velice, že v této chvíli nemohu vyhověti Vašemu milému přání, kterému jinak nadmíru rád bych byl vyhověl. Sám v korrespondenci své nepřechovávám sice žádných dopisů Čechových — mimo děkovací listy po zvolení čestným členem jednoty „Řip" a čestným měšťanem obce Roudnické, — a množ-

ství pohlednic s jeho podpisem, jakož i kabin. fotografii jeho s věnováním a podpisem — ale mám slíbenu celou korrespondenci Čechovu, kterou zachoval jeho švakr, do nedávna v Roudnici bydlivší, z níž pro „Máj“ vypíši vše, co veřejnost zajímati může. S příspěvkem tím ovšem nebudu moci posloužiti v nejbližších týdnech, nýbrž později, až korrespondenci dostanu a prohlédnu.

Báječná ostýchavost Čechova, s jakou se stranil každé společnosti širší, hraničila na opravdovou bázlivost před jakýmkoliv stykem s novými lidmi, tak že ani za jediné návštěvy v Roudnici, jichž tu u švakra svého vykonal za posledního desetiletí několik, nedovedl se odhodlati k setkání se mnou, a to jen z obavy, že bych jej uvedl do společnosti v „Řipu“.

Vždy jen slíbil při odjezdu švakrovi, že snad příště s ním ke mně půjde, ba i do „Řipu“ se mnou pak zavítá (tu však již vymínil si, že nesmí býti ani oslavován, ani veřejně představován a oslovován, nýbrž jen do zcela malého kroužku přátelského ve vší tichosti uveden, z kterého zase nepozorován se vytratí), — ale ani k takové návštěvě s výhradami pohříchu nedošlo a vůbec k žádnému osobnímu setkání.

Vzácný ten člověk, v němž veleduch měl své sídlo, zůstal vzácným i svým nejoddanějším ctitelům, obdivovatelům a přátelům.

ERVÍN ŠPINDLER.

POSMRTNÍ VZPOMÍNKY NA SVATOPLUKA ČECHA.

Již se s ním zavřely
ty kraje cizí,
jako když skřivánek
v oblacích zmizí. V. Hálek.

Ano, zmizel nám všem neočekávaně, nenadále, náš milý Svatopluk, první a poslední!

Jako jsme stáli ve velikém kruhu truchlících u jeho rakve, tak se kupíme zde pod vlající korouhví jména jeho k posmrtným vzpomínkám naň, kladouce je jako květy na skvoucí palác práce jeho.

Co mohu a dovedu já o něm vypravovat?

Osobně se mně v životě mihnul jako stín, duševně však naplňoval mne, jako nás všecky, světlem a silou myšlenek svých po celou dobu života.

Jako veliký nás Amos Komenský silou a pravdou svých nauk národy světa podnes vede a učí, tak Svatopluk Čech silou, nadšením a vzletem své poesie lidstvo bude šlechtiti a povznášeti na věky!

* * *

V létech 1867—1868 vybrala se z četného studentstva na prvním vyšším reálném gymnasium v Táboře malá literární obec, kterouž vedli snivý a elegický Bohuslav Čermák, energický a expansivní Ladislav Quis, elegantní Miroslav Krajník, a ku kteréž patřili z gymnasistů: Alois Kotrbelec, Alois Hofmann, Karel Holý, Václav Jakubička a moje malá maličkost, z realistů: František Novák, později inženýr a stavitel v Budapešti, vynikající předseda tamní české besedy, dnes již zemřelý, a Václav Dvořák. Později přistoupili ještě Václav Hess, Vilém Mendl, nynější vládní rada a chefredaktor „Fremdenblattu" ve Vídni a realista Josef Adámek.

Po mém tehdejším soudě vzbuzoval Bohuslav Čermák největší naděje do budoucna jako básník epický; ovládal plnou a zvučnou formu, znal básnická díla Hafisova, Čelakovského, Kollára, Erbena, a po vzoru „Ohlasu písní ruských" napsal již tehdá několik větších básní. — Byl ale povahy velice skromné a málo energické, kteráž mu nedala později tak vyniknouti, jako jiným. Za to ohnivějším a výbojnějším talentem byl Ladislav Quis, po přátelsku „Lacek". Měl již svou původní formu, bujnou obraznost a živost ve výrazu. Psal se zdarem verše vážné, satyrické a humoristické, nejlépe však se mu dařily lehké ballady. Byl také z celé naší „básnické školy" nejplodnějším.

Miroslav Krajník byl, pokud vím, více esthetikem a kritikem, nežli autorem. Z prací jeho na gymnasium nečetl jsem žádné, za to pěkné jeho práce a překlady v létech pozdějších.

Já sám neměl jsem od jakživa žádný talent ani k epice, ani k lyrice; — po otci zdědil jsem však drobet humoru a satyry a to jsem již tak pomalu všecko utratil.

S tím utrácením začal jsem již vlastně jako kvartán piaristského gymnasia v Benešově, kde byl naším třídním professor

řečtiny Jan Červenka — otec nedávno zesnulého spisovatele Jana Červenky. Dal mi kdysi špatnou známku z řečtiny, a já jsem za to napsal naň zase špatný epigram. Ten se pak dostal jemu do rukou a odtud do třídní knihy, kdež ho někdy literární historik nalezne. Jen mimochodem: v téže třídní knize nalezne se také poznámka jiného professora: „Nevšímal fürchtete einzuschlafen!" — což se vykládá tím, že jsem kdysi professora toho poprosil, aby mne mezi vyučováním nechal stát venku před lavicemi, protože se bojím, že bych v lavici sedě usnul. — — —

Po tomto slibném začátku psával jsem pak dále i v Táboře, kamž jsem r. 1864 přišel, různé drobotiny do místního listu „Tábora" a v srpnu 1867 odvážil jsem se i do „Humorů" a když jsem za prvních několik „granátů" dostal první honorář, oddával jsem se tomu „mamonu" čím dále, tím více.

Členové literární naší obce scházívali se zřídka všichni najednou; většinou smlouvali se o svých cílech, pracích a výsledcích ve třídě školní, anebo se navštěvovali navzájem. Nejčastější moje styky byly s Ladislavem Quisem a s Bohumilem Čermákem; ti byli ve všem sdílní a v mých očích pravými demokraty, protože nenosili ihned všechny moderní klobouky a nákrčníky, jako ti druzí. Také mi dávali čísti své práce a navzájem přečítali si a kritisovali mně moje.

Originalita Quisova záležela také v tom, že on jediný nosil tenkráte — skoro až do léta — kolem krku otočený modrý vlněný šál, jehož jeden konec byl koketně přehozen přes rameno, a druhý splýval volně na prsa dolů. Kromě toho nosil skřipec a interessantní svou hlavu s velkýma, výraznýma očima nosil volně a vesele do výše. A i jinak: chůzí, způsobem řeči a silnou postavou odlišoval se velmi nápadně od všeho ostatního studentstva táborského a genialitu četli jsme mu přímo z tváře.

Známosti o spisech a spisovatelích nových a novějších nabývali jsme jen kuse a nesnadno. Místní týdenník „Tábor", na jehož vedení měli někdy vliv professoři z gymnasia, přinášel o tom zpráv velmi málo, biblioteka ústavu nám nemohla vyhověti — a knihkupectví tehdáž v Táboře ještě nebylo. Čítali jsme tehdy pokradmu pražské noviny a časopisy v hostincích a co se dalo kde ulovití v domácnostech.

V těch dobách počala v Praze působiti a nabývati zvučného jména nová generace básníků a spisovatelů, jichž středem byl

akademický čtenářský spolek, jednotné a mocné tehdáž středisko všeho akademického studentstva. Vlny nového literárního hnutí zaléhaly až k nám a na nich vysoko nesla se jména: Svatopluka Čecha, Josefa V. Sládka, Otokara Červinky, Otokara Hostinského, Václava Šolce, Serváce Hellera, Jaromíra Čelakovského, V. Schneidra a j. v.

Četli jsme s nadšením práce jejich, nebo alespoň jsme si nechali o nich vypravovati, a záviděli jsme jim štěstí, že jsou v Praze, že se mohou tam volně stýkati, vyvinovati, poučovati. že mají osobní styky s redakcemi, s redaktory, se spisovateli staršími a slavnými: Hálkem, Nerudou, Pflegrem a jinými, a hořeli jsme netrpělivostí, kdy konečně budeme moci absolvovati oktávu, maturitu a vrhnouti se pak hladově na Prahu.

K novým dalším vznětům přispěla i tehdejší napjatá politická situace, odpor celého národa proti vládám a vysokým kruhům vídeňským, odpor proti novým školským zákonům, volby deklarantů a pak připravující se r. 1868 slavnost založení národního divadla; vznikající z toho nadšení k národním i politickým činům, zvláště mezi studentstvem, valilo se jako nezadržitelný oheň prérií po české pláni a uchvacovalo vše. I studenti pro literární tvoření méně nadaní sestupovali se v kroužky buď politické nebo literární a u nás v Táboře pronikaly tyto proudy až i do nižších tříd.

V tu dobu padlo vydání studentského almanachu „Ruch“, jejž uspořádal J. V. Sládek, a v němž práce své již také měli známí z kruhu našeho: L. Quis, a nemýlím-li se i Boh. Čermák. Nade všemi spolupracovníky Ruchu však vévodil Svatopluk Čech svou básní „Husita na Baltu“, kteráž šla z ruky do ruky, od úst k ústům, a kterou jsme si my chudší opisovali. Sama kritika tehdejší prohlásila vydání Ruchu za veliký čin literárního studentstva a Svatopluka Čecha za neobyčejný zjev básnický.

Tímto úspěchem povzbuzeni akademikové táborští Bedřich Pacák, Emanuel Miřiovský, Frant. Peřina v čele, pomohli knihtiskaři F. Frankovi v Táboře založiti belletristický časopis „Lužničan“, jehož redakci vedl Emanuel Miřiovský, a do něhož cenné příspěvky zasílali z Prahy jeho soudruzi: Frant. Šimeček, Frant. Peřina, B. Pacák a jiní. Do „Lužničana“ přispěl jsem i já humoreskou „Proč se nevdala?“ — která mi pak vynesla disciplinárku a ztrátu osvobození od taxy maturitní, protože některé

nevdané dámy zavedly proti mně tiskový proces u ředitele gymnasia.

Koncem roku 1867-8 opustili z nás: Miroslav Krajník, Alois Kotrbetec, V. Jakubička, Al. Hofmann, K. Holý, L. Quis, gymnasium a odebrali se na universitní studie do Prahy. — Oktáva z r. 1867 a 1868 odvedla nejlepší síly literární z ústavu, který snad již nikdy v tom počtu a výběru jich neměl. — V oktávě z r. 1869 zbyl jsem z kroužku toho já jediný! Za to však již vzrůstaly nové talenty a naděje ve třídách nižších: František Kolací v sextě, Václav Hess v kvintě, Hynek V. Burian v kvintě, Zenkl v kvartě a jiní!

Ubohého Frant. Kolacího stihla ke konci roku 1869 hrozná rána: v zanícenosti vlastenecké a v nezkušenosti své dal se svésti k nerozvážnému styku s některými pražskými „revolucionáři", kteří tehdáž hodili pumu pod okna policejního řiditelství, s V. Körbrem, Schmidtem a jinými mně už neznámými. Jednoho dne byl Kolací náhle zatčen a dopraven do vyšetřovací vazby k zemskému trestnímu soudu v Praze — kdež byl pak společně s ostatními pro velezrádu a pobuřování odsouzen do těžkého žaláře na několik roků. Nic nepomohla intervence samého ředitele, humanního Václava Křížka, nic skvělá jeho vysvědčení, nic prosby a pláč matky a otce . . . vlivy z Vídně nemohli soudcové přemoci . . .

Kolací psal pilné a důkladné studie o vzniku a rozvoji českého umění dramatického, měl plány k divadelním kusům, k epickým básním . . . a vše se takto ztroskotalo! Ještě ze Svatováclavské trestnice psával nám spolužákům o knihy a časopisy; ale když vyšel ze žaláře, byla budoucnost jeho zničena. Zašel až kamsi na Moravu, byl úředníkem záložny a po letech dojat jsem byl najednou zprávou, že v Lochotínských sadech u Plzně nějaký příchozí — jménem Kolací — sešel samovraždou! Byl to on! . . .

Budiž mu zde tato čestná zmínka věnována! — —

Druhý jeho soudruh, Václav Hess, velenadaný, ale neštěstím stíhaný mladík, epik a lyrik, zemřel po létech jako herec Smíchovského divadla . . . — —

Zašel jsem daleko stranou do vzpomínek, ale není lze se jim ubrániti; jest jich tak mnoho! — —

Pražská kolonie mých přátel na mne v Táboře nezapomněla. Na oslavu dvacetiletého trvání Akademického čtenářského spolku měl býti nákladem téhož spolku a za redakce: Otokara Hostinského, Svatopluka Čecha, a Václava Šolce vydán básnický „Almanach českého studentstva“.

Nové vzrušení a nová radost mezi námi studenty! — — Byl jsem též vyzván — myslím že přítelem Quisem —, abych do almanachu něčím přispěl. I natrhal jsem se stromku své fantasie několik epigramů a poslal je — bohužel pozdě (jako vždycky!) na adressu Quisovu. Dával se již do tisku předposlední arch — příspěvky zařaďovány byly dle abecedního pořádku jmen autorů — a moje prý se hodily skoro všecky. Aby se mohly ještě zařadit, zvolila redakce pro mne pseudonym „Vlašimský“ (dle jména mého rodiště) a tak jsem se dostal i já do toho literárního Slavína! Bylo prý tak na přímluvu a kritiku Svatopluka Čecha učiněno. —

Leží dnes přede mnou skvostné to dílo s duchaplně koncipovaným titulním listem dle náčrtku Ot. Hostinského, kresleným Karlem Maixnerem, v nádherné na ten čas úpravě a s příspěvky čtyřiceti autorů, mezi nimi opět jména již známá: Svatopluk Čech (báseň: Snové a menší básně: V pitevně, Umírání, Má poesie), Jaromír Čelakovský (Tobě), Bohuslav Čermák (sedm tklivých lyrických a jedna epická báseň „Marina Dmitrevna“), Otokar Červinka (Rozmlouval jsem s lidmi), Otokar Hostinský (dvě lyrické básně a epigramy), Miroslav Krajník (pět lyrických básniček), Emanuel Miřiovský (Z písní a Bratřím), Ladislav Quis (8 básní lyrických a epická Klášter Svatojanský), Josef V. Sládek (6 básní lyrických), Frant. Šimeček (4 básně), Václav Šolc (2 básně a Sonety Svatováclavské), Aug. Vraný (pseudonym Svatopluka Čecha), jenž podal pod tímto jménem skvostnou veršovanou humoresku „V klášterním sklepě“. Mimo tyto již proslulé autory byly zde výborné práce sil nových, z nichž na př. uvádím Jos. Čiperu, Ot. Forchheima (syna Kajetána Tyla), Jaroslava Golla, Gustava Heše, Jaromíra Nečasa, Julia R. Nejedlého (Husitská žena), Jos. Toužimského, G. Wünsche a Augusta Zátku (slavného dnes vojevůdce Čechů Budějovických). — — —

Vrcholem a skvostem prací v „Almanachu“ byla ovšem zase Svatopluka Čecha mohutná mořská fantasie „Bouře“. —

Mnozí z přispěvatelů „Almanachu“ spokojili se tímto náběhem, o dalších pracích jejich jsme neslyšeli, ale většina jich pracovala a stoupala dále . . .

Poetické toto dílo nalezlo ve veřejnosti, zvláště ve studentstvu, radostného souhlasu a přijetí. Spoluredaktor jeho, Svatopluk Čech, uznáván obecně za vůdce a vládce všech mladých básníků — a jeho básně „Bouře“ a „V klášterním sklepě“ přednášeny a předčítány bývaly po Praze i po venkově v četných besedách a akademiích. — —

Mně dostalo se nevýslovné radosti, že jsem obdržel autorský exemplář. Byl jsem takto chuďas, ale s almanachem v ruce nezáviděl jsem žádnému spolužáku více jeho nové nákrčníky, klobouky, šaty . . . oni nebyli v almanachu a já tam byl! A mám jej zadarmo!

Takto skončily pro mne radostně gymnasiální studie a já — odbyv maturitu a prázdniny doma ve Vlašimi – chvátal jsem též do Prahy na studie universitní. Proti tužbám a přáním rodičů, hlavně matky, kteří chtěli ze mne míti pana pátera, dal jsem se na práva.

Bylo to však svízelných několik roků! Z domova nemohl jsem obdržeti nic, leč prádlo, podpor jsem odnikud žádných neměl — a také jsem se ostýchal kde zaklepat. Prositi o něco, bez práva, bylo vždy a jest mi největší duševní útrapou a ponížením! — —

Jediným příjmem mým byl sem tam skrovný honorář z „Humorů“, a nahodile z jiných listů. V těch dobách dobrák Svatopluk Čech uveřejňoval mi jako redaktor „Světozora“ některé humoristické práce, ač byly formou velice slabé a majitel „Světozora“ p. JUDr. Frant. Skrejšovský, vzdor tomu mně je slušně honoroval. Pak mi svěřili i jednu stálou rubriku ve „Světozoru“, totiž politický přehled; ale protože jsem politice nikdy nerozuměl, nerozuměl také ani Svatopluk Čech, ani JUDr. Fr. Skrejšovský mým politickým přehledům a s výrazem politování byl jsem z funkce té propuštěn. — —

Na štěstí jsem stal se brzy já sám redaktorem. Mladý rolnický synek V. Pelant z Chneroušek usídlil se v Praze a jal se tu vydávati belletristický čtrnáctidenník „Obrazy života“ s humoristickou přílohou „Šotek“. Redakcí této přílohy obšťastnil sice mne, ale ne sebe a své odběratele. Honoráře jsem měl 3 zl. za

redakci a za příspěvky zvláště se platilo šunkou, máslem a škvarky, které docházely z Choroušek. Měli jsme se královsky! Do „Šotka“ psali humoresky Bedřich Pacák, Frant. Peřina, něco já a něco různí jiní autoři. Ale už po čtvrtém čísle „Šotka“ přišly stížnosti, že jest v „Šotku“ málo vtipu, a jednoho dne dopsal mi Frant. Peřina (tehdejší korrektor „Pokroku“), abych mu odevzdal rukopisy, že má z nařízení páně Pelantova převzíti redakci „Šotka“ on.

A tak jsem byl na holičkách zase. „Obrazy života“, odbyvše si jednoroční dobrovolnickou službu, zanikly a majitel jejich vrátil se zase, odkud vzat byl, totiž k polnímu hospodářství. —

Podstatné zlepšení poměrů mých nastalo r. 1873, když mne došlo lichotivé pozvání nakladatele J. Otty a Dra Jos. Štolby, abych vstoupil do redakce „Palečka“. Dr. Štolba odbýval si tehdáž soudní praxi a připravoval se ke zkoušce soudcovské. Potřeboval proto v redakci výpomoc, k níž jsem se mu radostně uvolil. Byl to velice milý a joviální kolega redakční a representoval salonní a konversační stránku redakce. Osobní jeho styky přivedly do „Palečka“ za spolupracovníky autory zvučného jména, kteří však užívali též pseudonymů: Dra Ot. Hostinského, Lad. Quise, Jos. Wünsche (Beppo da Vinci) a j. — Mně ponechal dosti volné pole, takže, když asi po půl roce podnikl s hrabětem Desfourem cestu do Ameriky, a já se stal redaktorem sám, měl jsem již okolo sebe nový kruh spolupracovníků a illustrátorů. Pěknými pracemi a hojně mi přispívali Beneš Třebízský, Josef Thomayer (Jamot), Petr Jehlička, Rudolf Pokorný (zejména jeho Kuřácké melodie), Jos. Hubáček (Fédor Hubičko), L. Stroupežnický, Ignát Herrmann, Irma Geisslova, Oldřich Sýkora (Sykra) Ant. Malijovský (nynější státní zástupce v Písku), Otokar Materna, Fr. Krátký, Karel Leger (Lenský), Vil. Molnár, Ot. Prokoš, Olga Trojanova (dcera † Dra Pravoslava Trojana), Miloš Čech (bratr Svatopluka Čecha), Jos. Baše, Ant. Koukl, Jan Dunovský . . . a jiní, jichž jména právě nemám v paměti; z illustrátorů jsem měl Mikuláše Alše, K. Lišku, Jos. Liebschra a J. Schikanedra.

Miloš Čech napsal mnoho zdařilých humoresek a přinášel je někdy osobně do redakce. Studoval, tuším, tehdáž na vyšším gymnasium a říkal mně, že hodlá jíti pak na theologii. Bratr jeho Svatopluk Čech zdržoval se v těch letech asi mimo Prahu, protože jsem se s ním nikdy pak nesetkal.

Pouze jednou v sobotu přišel do schůze literárního odboru „Umělecké besedy“, a to jsme považovali za neobyčejnou událost. Přivábila ho, tuším, přednáška Dra Jos. Durdíka o V. Hálkovi a jeho „Písních z přírody.“ —

Od Svatopluka Čecha jsme pro „Palečka“ příspěvku nikdy neobdrželi, ačkoliv jsem i prostřednictvím bratra Miloše o ně žádal.

Mluvě již zde o „Palečku“ nemohu pominouti mlčením zajímavou okolnost: můj redakční stolek v tiskárně páně Ottově býval vlastnictvím a psacím stolkem Karla Havlíčka Borovského! Zřetelně byla uvnitř na kraji zásuvky vyřezána písmena K+H+B, iniciálky jeho jména, a na dně zásuvky byla vytisknuta úřední pečeť soudního vykonavatele, když mu exekučně zabavoval nábytek! Tehdáž knihkupec Jaroslav Pospíšil prý koupil stolek ten v exekuční dražbě pro svou tiskárnu, a s tiskárnou i stolek přešel pak do vlastnictví jeho zetě, p. J. Otty. Když jsem v červenci 1876 z redakce vystoupil, památný ten stolek tam ještě byl. Kde jest asi nyní?

Dne 15. července 1876 odstěhoval jsem se z Prahy za účelem nastoupení praxe — a celých čtrnáct roků jsem strávil dílem v Klatovech, ale většinou v Plzni. V jakémsi spojení byl jsem jen s přítelem Ignátem Herrmannem. —

Za mého pobytu v Plzni založen byl k návrhu Františka Schwarze a prof. Frant. A. Hory „Spolek přátel vědy a literatury v Plzni“, k němuž jsem i já přistoupil a kdež jsem brzy na to byl zvolen stálým literárním referentem. — V této mé vlastnosti bylo mi umožněno, udržeti se ve stálém styku s knihkupci a s knihovnou spolkovou a s literáty i literaturou vůbec.

V literárním spolku byla hojně zastoupena plzeňská intelligence, úředníci státní i samosprávní, vyšší i nižší, professoři, učitelé, ředitelé ústavů, inženýři, stavitelé atd. a v pravidelných týdenních schůzích scházívali se ku přednáškám a výkladům četní členové, též dámy. Některé večery takové měly neobyčejný úspěch a dosud i po letech mnozí si na ně s potěšením vzpomínají. Tak na př. když vyšla slavná báseň Tennysonova „E n o c h A r d e n“ v překladu Prima Sobotky, a „L e š e t í n s k ý k o v á ř“ od Svatopluka Čecha, tu byla veliká spolková síň posluchači nabita a recitování obou básní dílem herci (Jos. Šmahou), dílem členy spolku: Drem. Fr. Volfem, Hynkem Pallou atd.,

plným obsahem doznalo všeobecného nadšení. Rovněž tak i básně „Ze Šumavy“ od Elišky Krásnohorské, jejíž vstupní báseň „Chodská“ přednesl J. Šmaha za nevypsatelného dojmu a pohnutí. Enocha Ardena, Lešetínského kováře a básní „Ze Šumavy“ byl v těch večerech rozebrán celý náklad, který do Plzně přišel — a Kováře Lešetínského učili se mnozí nazpamět — — A byli v Plzni i po venku tehdáž jednotlivci, kteří i jiné veliké básně Čechovy uměli nazpamět a je z paměti přednášeli, na př. Dr. Ant. Šnajdauf „Adamity“. — K recitacím pojíval se i životopis a literární význam básníků — a odborné debaty členů, tak že schůze v plné napjatosti trvávaly až do půlnoci. — — — O dílech Svatopluka Čecha, hned jak vyšla, bývaly podávány referáty. —

V Plzni seznámil jsem se též s příbuznými Svatopluka Čecha: s jeho švakrem p. F. Uhlířem, úředníkem u firmy Fr. Hýra, a jeho chotí, sestrou Čechovou, i se strýcem jeho. Žádaje mne o jakousi službu pro tohoto, psal mi do Plzně Svatopluk Čech. Žádost Čechova dopisem vyslovená zněla skromně a prosebně, a váha prosby zvětšena tím. že Čech mne oslovoval důvěrným „ty“ — ačkoliv nikdy do tak blízkého poměru přátelství jsme nepřišli. Cítil jsem, že Sv. Čech shledává v žádosti své nějakou nepříjemnost, nebo docela obtíž pro mne, a nepříjemnost tuto domnělou vyvážil hned tak velikou odměnou — přátelským „ty“.

Odpověděl jsem mu ovšem hned, že mě vůbec jeho vzpomínka na mne těší a přání jeho že vyhovím, seč budu moci. Přičinění mé bylo však tehdáž bez výsledku.

V květnu 1892 jsem zase z Plzně za povoláním se přestěhoval do Prahy. Svatopluk Čech byl té doby zaměstnán v redakci „Nár. Listů“ úpravou a zařaďováním feuilletonů a myslím i nedělní zábavné přílohy. Také jsem pro redakci občas nějakou drobotinu poslal, osobně však nikdy jsem s Čechem se nesetkal. Byloť mi známo, že se stykům a společnostem s lidmi všemožně vyhýbá — i odolal jsem tedy vřelé svě touze, s ním se sejíti, jen proto, abych mu nepřišel nevhod. Jednou mně nějaký rukopis vrátil, omlouvaje se velice šetrně, proč tak činí, že je totiž práce poněkud dlouhá a pro směr listu nepřípadná. Za to mi však brzy ve feuilletonu odpoledních „Národních“ uveřejnil pojednání „O humoru v diplomacii,“ ačkoliv mu scházelo pokračování, a sám to na konec zaokrouhlil, jen aby mně zahojil bolest z nepřijetí práce druhé.

Když se pak Svatopluk Čech usídlil ve své ville „Havránce" v Troji, měl jsem několikrát v úmyslu, jej tam navštíviti, ale zase jsem od toho upustil, z obavy, že i přede mnou prchne do polí ven, jako již před jinými. — A tu jsem si vyložil věc tak, že proto se straní lidí, venkoncem vadných a špatných všech, aby stykem s nimi neposkvrnil na sobě roucho a dech genia, kterýž mu byl v útulné jeho samotě nejvítanějším a nejvzácnějším společníkem; a pomyslil jsem si, že Svatopluk Čech ve společnosti svého genia více krásného vytvoří, nežli kdybych mu seděl na krku já.

Skromné mé naději, že jej přece ještě někdy uvidím, neočekávaná pro mne smrt jeho rázem učinila konec.

V pondělí, v poledne 24. února t. r., jda po Václavském náměstí, spatřil jsem četné jednotlivce, a i hloučky lidí, rozevírajících a čtoucích čerstvé číslo „Národních Listů" a dlouho upřeně pohlížející na přední jich stranu, vtisknutou do velikého černého rámce. Podivnou předtuchou jat, koupil jsem si též v nejbližší trafice číslo, a ustrnul jsem čta, že Svatopluk Čech jest mrtev!

Skoro bych věřil tomu, že duch Svatopluka Čecha již umírajícího neviditelně vzpomínkami těkal po všech přátelích a známých, stejnou ozvěnu v nich vyvolávaje: neboť právě v neděli 23. února, v den umírání jeho, šly mé vzpomínky více než kdy jindy na Havránku za Svatoplukem Čechem a já vstav od práce jiné probíral jsem se spisy jeho. Naleznuv vystřiženou jeho jubilejní podobu, vkládal jsem ji do čísla „Poetických besed", ve kterém otištěn jest jeho „Lešetínský kovář". — Byla to zajisté myšlenková práce a nálada nikoliv nahodilá!

DR. AUG. NEVŠÍMAL.

ZA SVATOPLUKEM ČECHEM.

Vzácný jediný zjev poskytovalo shromáždění kol rakve nejčeštějšího básníka Čechů všech směrů, všech snah a oborů působení. Jak harmonicky vyzněl skon národního barda, jenž s nejčistším zápalem bouřil netečné, bičoval utlačitele všeliké svobody, probouzel usínající lásku k rodné půdě a jazyku a horoval pro očistu společnosti lidské ode všech krutých nesrovnalostí společenských. Proč nebolely nikoho šlehy, ale spíše povznesly ke kýženým idealům ducha čtenářova? Žilť básník ve shodě se slovy svými:

Kdo chceš hasit bratrů sváry,
očisť láskou vlastní hruď,
utlum v sobě zlobné žáry,
sám vždy snášenlivým buď,
odhoď trpký kalich žluči,
z něhož moru duch se chví,
nechať jasně kolem zvučí
svatý pohár bratrství!

Po pohrobních panegyrikách bude nyní zajisté životní dílo Čechovo předmětem odborného ocenění literárního historika. Chceme však zachovati si profil celého působení díla nejpopulárnějšího básníka našeho, a tu bude zajisté každý příspěvek o dojmech spisů i osobních styků s básníkem vítaným příspěvkem budoucímu životopisci. Již ústy nejpřednějšího právníka Jednota právnická vzdala hold Muse Čechově, jehož neúmorný cit pro spravedlnost utkvěl prý v jeho vzdělání právnickém. Pamatuji se, že i střízlivý učenec, jakým byl Tomek, neodolal rozmarné fabuli výletu pana Broučka do 15. století a v jedné z vědeckých přednášek svých o místopisu Prahy označil dům č. 605 na Staroměstském náměstí, na nároží Týnské ulice jakožto místo, v němž udivený pan Brouček octl se v měšťanské domácnosti patnáctého století. Známoť též, že prof. Frant. Studnička použil všeobecné obliby Čechovy báje „o výletu p. Broučka do měsíce“ k pokusu české Verneady pod názvem „Luňan Hvězdomír Blankytný, Broučkův host v Praze“. Pan Brouček z návštěvy nebyl valně potěšen, jak se zdá z pozdější jeho ironické poznámky.

Že Čech byl nejen nadšeným přítelem a interpretem krás přírodních, dokazoval nejen svými vyciselovanými mistrnými

lícněmi, ale i celým způsobem idyllického svého života. Ať líčí jitro na moři, ať polohu Prahy, ať domácí luhy neb cizí kraje, všude se jeví smysl pro procítěnou drobnomalbu přírody a osvědčuje podrobnou znalost přírodního pozadí. Tuto znalost skutečnosti sdílí s klassiky všech věků. I obrazy fantasie musí míti vždy podklad pravdivý. Pravda jest vždy symbolická, lež nikdy; pouhé vymyšlené efekty jsou jen malované fráze.

Velice si vážím přátelského povzbuzení, jakého se mně dostalo častěji Svatoplukem Čechem, jednak když redigoval Květy, jednak přílohu neb feuilleton Národních Listů. Vím, že byl Čech vždy pln pozornosti ke každému, kdož se s ním stýkal neb si s ním dopisoval, ať již z pouhé snahy vyjádřiti mu úctu nebo za jinou příčinou. Ale ona láska k přírodnímu líčení pojila nás k častějším přátelským projevům. Když pak octl jsem se v Čechově „Hrstce jarních citátů" (N. L. 12. 3. 1893), s chutí jsem častěji sáhl k péru, nežli bych jinak byl učinil.

Při jednom výletu do ohrožených Třebenic, kamž jsme si s přítelem Kořenským vyjeli, bychom viděli pošinování půdy na Klapém, vypravoval nám zvěčnělý dr. Pařík tuto pro povahu Čechovu karakteristickou drobnůstku.

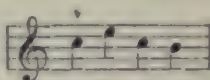
Tehdy hledal Čech nějaký domek na venku, před tím nežli usadil se v Obříství. Čechové třebeničtí by byli ovšem rádi měli Čecha mezi sebou. Tehdy nabízen tam pěkný domek se zahradou za městem ke koupi. Cena byla osm tisíc. Když Třebeničtí doptali se Čecha, v jaké ceně domek hledá, a on jim sdělil, že jen 6000 zl. na koupi může věnovati, usnesli se, že zatají mu cenu domu třebenického a rozdíl v ceně sami doplatí, aniž by o tom Čech zvěděl. Ale Čech přece nějak tušil, že chtějí nějakou oběť přinésti, aby jej mezi sebe získali. Upřímně jim poděkoval a odmítl, udávaje, že oběť jejich by byla marná, jelikož není pranic bojovný a ničeho by na něm v řadách svých nezískali. —

Odešel již český genius, ale dílo jeho bude ještě dlouho rozechvívat všechny české mysle. Chtěli bychom však míti poetická místa označena i přístupná, v nichž duše vnímavé prosníti by mohly živěji vzpomínky na Čecha. Vedle smutného Vyšehradu získá snad časem literární svět Čechovu villu v Troji jako dostaveníčko ctitelů jeho a upraví ji k nějakému monumentálnímu účelu.

Vždyť i ona prosaická hospůdka na Vikárce navštěvována jest četnými hosty, kteří živě hledají zde stopy invence Čechovy. Prováděli jsme jednou dvě nadšené ctitelky Čechovy po Hradčanech, a dámy chtěly mermo viděti místo, kudy pan Brouček lezl do XV. století. Proč ne? Račte následovati. Sestupovali jsme po širokých schodech z hostinské místnosti k Jelenímu příkopu a do sklepů vedoucích. Rozsáhlé sklepy plny sudů se temnily; illuse se stupňovala a když tu pojednou za sudem vyskočil kocour, dámy polekány a s křikem prchaly vzhůru.

Svého času někteří naši malíři sami se nabízeli málo podnikavému hostinskému, že případně vymalují v místnosti výjevy k upomínkám na výlety Broučkovy se vztahující. Není pochopení a smyslu pro výzdobu místnosti, která by se mohla státi druhým Auerbachovým sklepem lipským, kde poutníci po Hradčanech živě vzpomínati by mohli rozmarné chvíle Čechovy.

BOH. BAUŠE.

HARMONIE, TVÉ JMÉNO:

„ČECH."

„Seberte drobty, kteříž pozůstali, ať nezhynou." —
Pán Ježíš učenníkům svým.

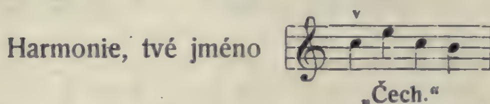
Laskavý můj bratranec .... mi pravil: „Máj" vydá číslo k uctění zářné památky Svatopluka Čecha, měla bys i ty přispěti vzpomínkou." — „Já? já!" — Chléb s nebe dal's nám, ó Pane" — a Pán velí: „Seberte drobty, kteříž pozůstali ať nezhynou. — Nuže tedy, napíšu vzpomínku — ne v době jara, mládí, ne v době léta, síly, ale v době pozdní jeseně a tiché zimy, odpočinku, kdy v zadumání hledíme v rej sněhových vloček a provoláme: „Ejhle sníh!" — Tu onde si některá z vloček na okénko naše zaťuká tak tichounce jakoby nám přinášela pozdrav z nadpozemských světů.

„Ťuk, ťuk!" – „Kdo to?" — „To já jsem, Fantasie! („Sníh Čechův").

Tuk, ťuk!“ — „Kdo to?“ — „To já jsem — Chudobinka.“

Kráčím světem po té hroudě jasu a temna, chladu a tepla — časem v šlepějích Marie a někdy Marty. Nalezla jsem snad v duši své „poklad pokorných“ vlastní vymožeností rhytmu harmonické ustálenosti — pevné vůle. „Z pokladu pokorných“ vyberu ke své črtě zářnou vzpomínku, sílu mi dodá dobrá a pevná vůle — a láska Vás všech, ku pěvci a bohatýru našemu Sv. Čechovi, laskavou shovívavost posudku. —

Ano, podám několik slov o Velkém Čechu — vždyť vše nás těší — „již jméno Jeho hudbou nám!“

Harmonie, tvé jméno

Myšlenka ta vytryskla v tonech z duše mé v době, když vyzváněno slavnostně k šesté decenii „našemu Čechovi“, k večernímu rozjímání: „Pane, zůstaň s námi, již se ptipozdívá,“ my naslouchali a zopakovali si v zamyšlení Jeho slova:

„Zníš klekání nad mého mládí nivou
a melodie dávno doznělé
let krásnějších zpět vodíš v duši snivou.“

Do zvonů slavnostně hlaholících vyznívaly mi stále ony čtyři tony: „č, e, c, h“ — a já z tonů těch vyvodila hudební „Chudobinku“, (název pranepatrné mé hudební črty ponejvíce v tonech: „č, e, c, h“ „Čech“), podala ji slavnému pěvci pod chiffrou „Nejmenovaná“, s prosbou: neodmítněte, ó Pane, a promiňte, vždyť i — lev odpustil myšce!“ — A Svatopluk Čech přijal nejen blahovolně, ale i přelaskavě.

Na to pak později zvěděv jméno „Nejmenované“, podaroval mne více než královsky, poctil mne darem své vzácné podobizny s věnováním laskavým a svým cenným vlastnoručním podpisem.

Radost má byla a zůstane po celý. život můj bezměrnou! —

BETTY PERWOLFOVÁ.

Z DOPISŮ ČECHOVÝCH, PSANÝCH † OT. MOKRÉMU.

18. března 1892.

Kdybyste byl poslal tu báseň „Památce Komenského“ jen o několik dní dříve!! Byla by mi přišla velmi vhod. Ale dnes je již celá belletristická část „Květů“ hotova, ba již i polovice druhé, poučné části, do které dle programu čtenářstva před 3 lety oznámeného a již ustáleného (rediguje ť tuto druhou část dr. Heller) žádné původní belletrie nedáváme. V belletristické části tohoto sešitu uveřejnil jsem báseň o Komenském z péra Legerova, kterou mi zaslal již na začátku měsíce.

Zajímati snad Vás bude toto: Napsal jsem pro Brněnské spolky také sám proslov ku slavnosti Komenského, který bude uveřejněn v „Nivě“. V proslovu tom, již před 14 dny do Brna poslaném, dvě místa nápadně se shodují s místy básně Vaší. Vy porovnáváte jasnou tvář Komenského uprostřed exulantů s lunou uprostřed hvězdic chmurném na nebi. Já napsal, že v noc temnou vhroužen spustnul český luh

„a cizím krajům plála jeho světla:
hvězd těchto sluncem Amosův byl duch“.

Vy kladete Komenskému do úst těšivá slova:

— „Chvíle tato není poslední
nad vlastí naší, plnou bolné něhy,
se zase slavně jednou rozední.“

Já končím svůj proslov útěchou, kterou kladu též Kom. do úst:

„— a prchnou bohdá chmury poslední
ve věku příštím, věku pravdy, světla,
nad vlastí mou se plně rozední.“

Hle, jak se někdy vzdálené myšlenky potkávají!

* * *

V Obříství, 31. pros. 1898.

Vzpomínám na Vás často, jak se Vám vede, a v dnešní poslední den roku přeji Vám z upřímného srdce, aby rok budoucí byl lepší nežli tento a přinesl Vám uzdravení úplné, jakož i nové štěstí.

Tento rok byl pro mne také nedobrý, měl jsem ustavičně mnoho starostí a dosti prací, z nichž většina málo mne vábila. Ale jaká pomoc! Snad bude nastávající rok alespoň trochu lepší!

(Dopis tento došel do Vodňan, když Otakar Mokrý byl již mrtev; zemřel v noci 1. ledna 1899.)

ČECH TĚŠITELEM V NEMOCI.

Milý příteli redaktore!

Víš asi z vlastní zkušenosti a předobře, jak nesnadno se psávají vzpomínky nad čerstvým rovem, když celé nitro rozjitřeno čerstvou bolestí nad odchodem drahé bytosti. Oč nesnadněji, týká-li se vzpomínka muže, jakým byl Svatopluk Čech! Ne ten Čech, jehož jméno bylo v posledních dnech obklopeno tolikerou pompou a okázalostí, ale Čech, jak jsme ho znali všichni my, komukoli kdy bylo dopřáno setkati se s ním. Ten skromný, uzavřený, samotářský muž, téměř neviditelný v posledních desíti až patnácti letech života svého!

Kterak skoupě naskytovala se příležitost pouhého setkání s ním! Vždyť jen zahlédnouti jej šťastnou náhodou bylo nám již událostí. Až překvapuje, jaké množství jest lidí, kteří byli v blízkých stycích s literaturou, ctiteli Čechovými, nadšenými jeho čtenáři, znají kde koho z literátů, Svatopluka Čecha však jakživi okem nespatřili.

Ale žádáš tak naléhavě, a konečně máš pravdu, že má být zachováno za čerstvé paměti, co je jakýmkoli příspěvkem k jeho povahopisu, svědectvím o jeho vzácném, dobrém srdci.

Mám tedy drobnou vzpomínku naň z poslední doby, na poslední setkání s ním, na poslední jeho návštěvu.

Byla sobota 29. prosince 1906, očekával jsem ohlášenou mi návštěvu přítele z Moravy. Asi k desáté hodině zazvoněno v předsíni a po chviličce nesměle zaťukáno na mé dvéře. Vzchopil jsem se, ale do světnice nevstupoval přítel Moravan, nýbrž Svatopluk Čech. Hlava již stříbrná a nachýlená, postava sušší než

jindy, jak se mi na prvý pohled zdálo, jakoby se ztrácela. Neviděl jsem ho téměř půltřetího roku, od července 1904. A ke mně do bytu přicházel poprvé zas po dlouhých letech.

„Nezlobte se, že vás vytrhuji," omlouval se, „ale nepřicházím ve vlastní věci. Jdu k vám rovně od přítele Š. na Letné — snad víte, že je těžce nemocen.

Ó, věděli jsme to všichni, staří druzi Š—ovi z Máje, věděli jsme, že již dlouho trpí, a proskakovalo mezi námi, že dny jeho života jsou sečtěny.

„Tedy víte, že přítel Š. trpí srdeční vadou, nohy mu otékají, voda z nich prýští," pokračoval Svatopluk, jehož hlas náhle poněkud ochraptěl a tvář pokryla se vážným, lítostným výrazem. „Nemůže ani na lůžku odpočívat, již jen sedí v lenošce, jak je nemocí ztýrán, když ulehne, srdce se vzbouří. A stále jen pláče, aby nebyl dán předčasně do pense, obává se, že mu to hrozí."

Taky o tom jsem věděl. Řekl prý k němu kdosi z představených: „Přijde-li to na vás ještě jednou (záchvat nemoci), sám budu naléhat, aby vás dali do pense."

Slyšel jsem to z vlastních úst přítele Š., stonajícího poslední nemocí.

„Dnes byl jsem zas u něho," pokračoval Čech, „dostal jsem zprávu, že se mu přitížilo. A tu vzpomněl taky na vás, a prý kdybyste to věděl, že byste ho neopustil. Slíbil jsem mu, že k vám dojdu, že vás o tom zpravím, a prosím vás tedy, jste-li znám a panem starostou, abyste ho navštívil, s ním promluvil. — —"

„A nemyslíte, pane Čechu, že vaše návštěva u pana starosty a vaše slovo u něho bylo by závažnější?"

Čech jevil rozpaky.

„Víte, příteli, já se s ním tak neznám, nevím, jak — nehněvejte se, že na vás ten úkol vkládám. — —"

Nebylo třeba dalších slov. Svatopluku Čechovi nebylo lze nic odříci.

Ještě si na mně vyžádal, abych jej zpravil o výsledku poslání svého, a tiše, jak přišel, odešel.

Po jeho odchodu spěchal jsem ke starostovi. Zastihl jsem ho již na cestě, laskavě mne přijal, a když jsem mu vylíčil stav nemocného přítele a řekl, že konám poselství od Čecha, zmocnil mne, abych nemocného ujistil, by se ničeho neobával.

Hned odpůldne spěchal jsem k nemocnému na Letnou. Slova starostova byla mi sice radostným poselstvím pro přítele, ale když jsem jej spatřil, sevřelo se mi srdce. Dostonával se smrti stejnou nemocí, jako před lety drahý můj bratr. Nebylo lze klamati se v tom.

Jakmile jsem k němu byl uveden, jakmile mne spatřil, usedavě se rozplakal. Chtěl ihned psáti starostovi díky, ale všecek se chvěl, ruce jeho se třásly. Ujistil jsem ho, že díky jeho ztlumočím sám.

Po návratu od Š. dopsal jsem Čechovi, kterak poselství mé dopadlo, a dobrý Čech byl šťasten, že příteli Š. zjednán klid.

Od onoho dne jsem Svatopluka Čecha nespatřil.

Přítel Š. dotrpěl dne 14. května 1907 a na sv. Jana Nepomuckého o šesté hodině odpolední doprovodili jsme ho z ústřední síně Volšanské ke hrobu. Avšak Svatopluk Čech, kterýž ho za nemoci několikráte navštívil, nesúčastnil se pohřbu. Churavěl již a byly to znepokojující tehda počátky anebo snad již pokroky poslední smrtelné choroby j e h o . . .

IG. HERRMANN.

DRAHÉ PAMÁTCE SV. ČECHA.

I.

Úmrtím drahé bytosti vybavují se v teskníci duši vzpomínky přátelských s ní styků, intimně prožitých chvil, milých, nezapomenutelných okamžiků; každá drobnůstka nabývá důležitosti, vybledlé dávno obrázky vyvstávají v nových barvách a světle, v celé minulé ovzduší leje se nová svěžest a vůně. Ale také zdánlivě nahodilé, bezvýznamné okolnosti dokonanou tragickou událostí rostou v drtivou váhu poznání, jež přišlo, bohužel, pozdě, pozdě . . .

A k tomu přimýká se tato má truchlá první vzpomínka.

Bylo to všedního dne asi začátkem lonského dubna. Vyšel jsem si znaven a churav odpoledne do Stromovky do jehličnatého lesíku, táhnoucího se za výstavištěm po levé straně tramwayových

kolejí, abych trochu pookřál. Slunce parně svítilo, trávníky se zelenaly, ptactvo pělo, vzduch naplněn byl pryskyřnou vůní jehličí. Hned na počátku cestičky zastal jsem k překvapení svému a k veliké své radosti Svatopluka Čecha, sedícího na podezděné lavičce. Ani jsem svému zraku nechtěl věřiti.Hřál se na sluníčku, pokuřoval obvyklý svůj doutník a hleděl někam v neurčito.

Byl jsem téměř u něho, když mne spatřil. Vstal, pozdravili jsme se srdečně a podali si ruce. Těšili jsme se z nahodilého setkání a zapředli pak hovor. Čech, jenž připadal mi nějak sestárlý a zhubenělý, opustil lavičku a procházel se se mnou lesíkem. Pokud se pamatuji, vysvětloval mi, proč není ještě na Havránce, a těšil se, že se tam již brzy přestěhuje; tou dobou bydlel ještě v Šimáčkově ulici. Pak přešli jsme v rozhovoru svém na Rusko a rozhárané jeho poměry, nad nimiž Čech vyslovil své upřímné politování, své obavy, na konec však naději, že Rus vítězně ze všeho vyjde, mluvili jsme o událostech rusko-japonské války a o některých aktuelních otázkách českých.

Čech vyjadřoval se o všem s otevřeností a upřímností, jen jemu vlastní, klidně a s hlubokým porozuměním. Názory a vývody jeho přímo hřály, přesvědčoval vážným pohledem svých dobrých blankytně modrých, krásných očí, fascinujícím, melodickým spádem své řeči, jež vmlouvala se hluboko do duše, do srdce. A na konec jsme jeden druhému žalovali své drobné trampoty a tísně; zejména trpce dotýkali jsme se svého stáří, jež přináší s sebou tak mnohou obtíž, mnohou nevítanou chorobu, kalící radost ze života a ztrpčující chuť k životu.

Čech k mému ustrnutí zejména stěžoval si, že téměř již rok cítí zvláštního druhu bolesti v břišní dutině a někdy i nechuť k jídlu a přičítal to nastuzení. „A co proti tomu děláte?“ otázal jsem se. Čech místo odpovědi porozepjal dole vestu, poodhrnul náprsenku košile a ukázal mně cíp vlněného šátku, obaleného kolem života. Až do hlubin duše dojala mne tato přátelsky sdílná upřímnost. „Jak vidíte, léčím se,“ poznamenal pak s důvěrným pohledem; „zahřívám život a dbám, abych znova nenastydl.“ — „A byl jste již u lékaře?“ — „Myslím, že toho není dosud třeba, nemám žádné horečky.“ — „Ale, drahý příteli,“ namítám, „až dostaví se horečka, bude již choroba v plném rozbujení a bude třeba pozdě. Měl byste přece jen konsultovati zkušeného odbor-

níka, zvláště když cítíte již tak dlouho nevolnost a obtíže. Tomu nastuzení nevěřím. Lépe nemoci předejíti."

Čech se zamyslil a odhodil oharek doutníku. „A kouření, drahý příteli," ozval jsem se odhodlaně znovu, „dle mého náhledu rovněž vám nesvědčí; je to otrava, působící i na žaludek; kdož ví, není-li vinna, že nemíváte někdy chuť k jídlu. Zkuste to nějakou dobu vůbec nekouřiti."

Čech pohlédl na mne zkoumavě, skoro cize z pod přísného obočí, pak usmál se líbezně a skoro vesele pravil: »To si asi již do smrti neodvyknu, je to, chcete-li, zakořenělý zlozvyk, jejž jsem ostatně již obmezil na nejmenší míru; někdy je to uklidňující požitek, při němž na ledacos se zapomíná. Toť víte," dodal pak jaksi starostlivě, „že obmezím se ještě více, budu-li pozorovati, že mně to škodí." —

Čas zatím pokročil, i měli jsme se zvolna k odchodu. Cestou věnovali jsme trochu pozornosti jarní kolem nás čarující přírodě a ulevili nadšení svému a radosti své z toho několika případnými poznámkami. Čech doprovázel mne Bělského třídou až k tramwayové stanici, kde přestupuje se ke Karlínu a na Poříč. U restaurace zvané „u Líbalů" poznamenal, ukazuje rukou do ulice: „Zde v ulici Šimáčkově tam na druhém rohu v pravo bydlím." Rozloučili jsme se velmi srdečně a vyslovili naději na brzkou shledanou. Osud však rozhodl jinak. Nespatřil jsem té drahé, nejvýš sympatické, krásné hlavy za živa více. Jen v podobě hřejivého blahopřejného dopisu promluvilo ještě jednou k mému srdci u příležitosti mých 60tých narozenin loni v listopadu horoucně cítící srdce Čechovo. Je to na věčnou paměť k neskonalému žalu mému poslední můj styk s drahým, nezapomenutelným, nyní již tam vysoko mezi hvězdnými světy dlícím přítelem.

II.

Bylo odpoledne v pátek dne 28. února, dva dni před královským pohřbem velikého básníka. Svatopluk Čech byl již balsamován, a v Pantheonu musea království českého děly se o překot přípravy k postavení nádherného katafalku. Pojal jsem úmysl podívati se na tyto přípravy. Odebral jsem se tedy o druhé hodině po ukončení kancelářských prací místo domů k obvyklému obědu přímo do musejní budovy a sice do ředi-

telské kanceláře české Akademie věd a umění, abych si tam případně zjednal vstup do Pantheonu. Řeklo se mi tam, že beze všeho mohu se odebrati do slavnostní síně.

Již na schodišti potkával jsem řady dělníků, zaměstnaných vnášením velkých nádherných palem z městských zahrad pražských k postavení hájových skupin po stranách a květináčů k zřízení květinové estrády před katafalkem. Na schodišti také zaslechl jsem, že rakev s drahými ostatky Svatopluka Čecha je již ode včíra v Pantheonu.

Ne bez vzrušení a se srdcem stísněným přestoupil jsem tudíž mramorový práh nádherné síně, ozářené jakýmsi posvátným tlumeným světlem, linoucím se mléčným sklem stropu pod kopulí, nad Pantheonem se zvedající. Zároveň průčelí sálu v stranu oken zastřeno bylo dlouhými černými draperiemi. V nádherné místnosti vřelo to jako v úle. Dělnictvo s architektem a pak se sochařem Amortem v čele bylo v plné práci. Katafalk, černě zastřen, již vysoko se zvedal, a kolem kupily se dosud v neladu celé skupiny různých druhů překrásných, bohatě zpeřených palem.

Hledal jsem očima rakev s drahým zesnulým. Hle, tam v levo sálu nedaleko hlavního vchodu u mramorového sloupu galerie stála černá kovová rakev na nízkém prkenném lešení. Lítost, plachá bázeň, svaté trnutí prochvívaly mými údy, když jsem se blížil k hrůzyplné této schránce, jež držela v ledovém objetí samým Bohem posvěcenou bytost, předrahou milionům všeho českého lidu.

Smekna pokřižoval jsem uctivě a zbožně sebe i rakev a sepjal ruce k tiché modlitbě; již mnoho let nepomodlil jsem se tak vroucně. Celou svou lásku a své přátelství, celou svou duši a své srdce vložil jsem do těch prostých slov otčenáše, jež v tichém vzlykotu rty mé šeptaly. Tu stoje s mrtvým takřka na prahu věčnosti teprve jsem do opravdy cítil, jak jsem toho muže zlatého srdce měl rád, s nímž nebylo lze již promluviti ani jediného přátelského slůvka. V hrozné lítosti rozloučil jsem se s ním v duchu na věky . . .

Byl jsem již na odchodu, když zaslechl jsem, že blíží se sestra Zdeňka s celou rodinou, aby si dali otevříti rakev a rozloučili se s drahým zesnulým. Až jsem se radostí zajíkl, že by

mně mělo býti popřáno toho štěstí spatřiti ještě jednou v životě tu drahou krásnou hlavu a tvář.

A již vstupovala černě oděná společnost pánů i dam do síně a přiblížila se k rakvi. Na pokyn architektův ustala v sále všecka práce, a dělníci uvolnili klíče rakve a odklopili víko. Všecky hlavy se obnažily.

Tu ležel muž, jejž celý národ miloval, ten velký věštec Slávské budoucnosti a posvěcený pěvec slavné minulosti české a horlitel, nehybný a něm uprostřed spousty fialek, růží a konvalinek, zatopen jich opojnou vůní. Jen výrazná hlava s obličejem nad křídu bílým, na jehož čele trůniti se zdála velká tajůplná myšlenka, zrozená již na prahu života a smrti, a skřížené ruce zvedaly se z té květinové zátopy . . .

Stál jsem jako přimrazen, má celá bytost vpíjela se přímo v ten nezapomenutelný, slavný obraz přede mnou. Tiché štkání sestry básníkovy v nesmírném smutku ozývalo se prostorem, obestřeným mystickým tajem, a s hůry s kopule lilo se mléčným sklem přitlumené světlo, jakoby do síně hledělo přísné, zamračené Božství . . .

Z hlubin teskných úvah a vidin mých vyrušila mne tichá, vzlykotem provázená žhoucí prosba. Sestra básníkova žadonila o kadeř vlasů s drahé hlavy bratrovy, o drahocennou relikvii pro útěchu a paměť věčnou. Přinesli nůžky a dali jí žádanou drahou památku. — —

„A nyní rozlučte se, slečno, s bratrem, není to nic platno," ozval se kdosi z příbuzných, a sestra básníkova hořce vzlykajíc hluboce sklonila usouženou hlavu k mrtvému do květin. A v mžiku po té těžké víko pro věčnost zapadlo nad tím, jenž každým tolik, tolik byl milován. Mně bylo, jakoby v té rakvi bylo zůstalo mé srdce. Skoro v sochu proměněn odcházel jsem ze síně, jako by se byl tím víkem rakve za mnou náhle zavřel celý svět, neboť po mrtvém příteli k smrti se mi stýská, a kdybych snad kraj světa šel, nikde se s ním již nesetkám. — —

JOS. KUCHAŘ.

SETKÁNÍ SE SVATOPLUKEM ČECHEM.

Za mládí žil jsem na venku, ale několik milých večerů, když jsem na několik dní zajel si do Prahy, mám v paměti, jež jsem s několika blízkými přáteli ve společnosti Svatopluka Čecha v družném hovoru zažil kdesi v malé hospůdce předměstské, kterou bych nyní sotva asi nalezl. Rok jsem byl v Praze, v lékárnické kondici u B. Fragnera na Malé Straně a tu jsem o tak zvaném „východu“ spěchal vždy přes most do kavárny Odlovy na nábřeží, kde scházívali se tenkrát denně četní mladší literáti a kde též Čech pravidelně býval.

O těchto schůzkách však psáti nechci; nic také nedá se zvláštního o nich pověděti.

Jednou však se Svatoplukem Čechem setkali jsme se v Národních Listech. Nikoli v redakci, ale v listu samém, pod čárou, kam jsem celou řadu let často psával na pozvání Nerudovo, od něhož mám mnoho dopisů i krátkých lístků, jimiž se v churavosti své stále pomoci mé na neděli dovolává.

R. 1881 v čísle dne 24. prosince, na štědrý večer vyšlém, nalézal se můj feuilleton „Silhouetta štědrovečerní“. Byl dán v něm výraz všeobecné tehdy náladě v národě nad nezdary politickými ve Vídni, a to vyznačeno obrazem chudého pro nás Ježíška, smutného vánočního stromku, na němž nevisí nic než několik těšínských jablíček, těch dobrých našich známých od vlády nám vždy jen dávaných. Avšak v duchu doby, zcela rozdílné od dnešní, nevyzníval článek pessimisticky, sklesle, zoufale, ke stesku na vídeňského Ježíška hned zavěšena sebedůvěra, hrdost národní, radost z práce kulturní, kterou národ bez pomoci cizí, sám, vlastní silou vykonal atd., a to že jest náš krásný Ježíšek, náš světlem ozářený stromek vánoční! — — —

Následujícího dne, 25. prosince 1881, na Boží Hod, přinesly Národní Listy feuilleton od Svatopluka Čecha, rovněž vánoční.

Dal jsem se do čtení s oním jásotem, který každé Čechovo napsané slovo v nás budilo.

A žasnul jsem, čím dále jsem četl.

„Světel je na stromku dost, ale osvětlují nám škodolibě jen prázdné větve — jen těšínská jablíčka, vyfintěná laciným pozlátkem slibů“ atd.

„Žebrácký vánoční strom!“ atd.

A dále: „A přece není! Hle, na vrcholku jeho kmitá se čarosvitem démantovým obrovská hvězda, utkaná z jisker a slz nesčíslných nadšených očí — —

Skvostem tím můžeme pochlubiti se před celým světem — —

Ten jediný dar vánoční dali jsme sobě sami — —"

Svatopluk Čech k feuilletonu svému připojil následující řádky, pro něho jistě charakteristické:

„Kdo četl včerejší štědrovečerní feuilleton Heritesův, snadno by si mohl pomysliti, že jsem napsal pouhou jeho parafrasi, ba že jsem se neostýchal opsati některá místa téměř do slova. Avšak nejsem plagiator. Tato moje vánoční úvaha, pro dnešní den uchystaná, ležela již hotova v kartáčovém otisku přede mnou, když jsem četl feuilleton včerejší a s podivením pozoroval tu nápadnou shodu myšlenek.

Stůj zde přece i moje úvaha. Snad bude leckoho zajímati ten bezděčný střet dvou rozličných myšlenkových dílen až i v některých jemných podrobnostech. Myslím, že jest i jinak významný. Ve dvou českých hlavách, nakloněných daleko od sebe nad psacím stolem, obrážel se současně nynější stav věcí národních a v obou rýsoval se obraz téměř totožný . . .

Svatopluk Čech."

Nebyl to dle pravdy žádný zázrak. Obraz podobný jako v myšlenkách našich letěl tenkráte snad tisíci hlavami českými . . .

Ale já jsem upřímnou měl radost z tohoto duševního setkání se Svatoplukem Čechem.

FR. HERITES.

V ROZPACÍCH . . .

Když počalo se před nedávnem o tom mluviti, že znovu oživnou památná prostranství v Královské Oboře ruchem výstavním, vynořila se mně z paměti drobná tato vzpomínka. Zprvu jen mimoděk, s celou záplavou jiných. Když však přišla zarmucující, zdrcující zvěst o neočekávaném odchodu Svatopluka Čecha, vybavila se pojednou v celé živosti a svěží, jakoby událost ta teprve před několika měsíci byla se odehrála, nikoli

před třinácti dlouhými lety, v nevylíčitelném, nezapomenutelném rozjaření Národopisné výstavy.

Nevylíčitelném, nebo které péro zachytilo by náladu chvíle a místa, které i jen zdaleka bylo by s to, vyjádřiti ono vášnivé roztoužení, sladkou předtuchu výsledku velkého, zachvátivší v památném tom jaru všechny vrstvy národa. Náladu prvých, nesmělých táček výstavních, požitky ještě nepřebrané, naše miliskování se s výstavou, nádherným vzdušným krojem lidovým jedva se přioděvší, které však v brzku mělo se změniti v překrásný, slunečnem úspěchu prozářený svátek národní.

Všechen tisk český byl výstavou úplně zaujat. Zprávy výstavní zabíraly největší část denních listů, jež vysílaly celý sbor zvláštních zpravodajů na výstaviště, z nichž každý snažil se z nevyčerpatelného zdroje co nejvíce a co nejdříve podati žádostivé veřejnosti. Byla horká, nadšená kampaň novinářská, a příslušníci stavu těkali po výstavkách, pavillonech a selských statcích, potkávali se co chvíli a také ve chvílích oddechu, při poháru pěnivého. O výběr nebyla nouze.

Valašský kout byl zvláště oblíben, — nalézal se na rozhraní mezi výstavou „hořejší“ a vesnicí. Bývalo tu živo, rušno, časem i bouřlivo, až se otřásalo „zmodlované“ trámoví i s pomalovaným štítem v čele. Hlavně zásluhou valašských hudců, se starým Pelárem v čele.

Kdož by nevzpomněl živého, hřmotného starce, neúmorného, rudého v tváři až do sněda, s šedivými licousy pod mohutným nosem, v řasnaté bílé košili, s vysokým opentleným valašským kloboukem na hlavě — a nerozlučné od této představy jeho písně, té podivné, která tolikráte jásala a řinčela středem hlučícího shromáždění. Starý Pelár složil prý již kosti do matky země, ale podobu jeho, jako svérázný, zajímavý typ valašský zachovalo nám ve zdařilém provedení naše umění reprodukční. Že předmět i provedení bylo pozoruhodné, toho důkazem, že setkali jsme se s ním také ve vynikajícím uměleckém časopise ciziny. Co se písně týče, bylo o ni postaráno již dříve.

Budiž tu dovoleno nepatrné odbočení.

Když jsem se poprvé k tomu hodil, kterak starý Pelár zaklepal smyčcem do svých poněkud jako navlhlých stradivárek a s průvodem svého hudebního sboru zanotoval hlasem velikým

píseň, kterou jistě celá Praha a valná část království dostatečnou příležitost měla vyslechnouti, připadla mně slova její jaksi povědomě. Avšak z daleka, velmi z daleka. Jest však známo, jak někdy nepatrný podnět dovede mysl zaujmouti, opanovati, jak vracíme se k věci zas a zas, neústupně, houževnatě. Konečně vybavila se mně představa jakýchsi knížek z domácí knihovny, v omšelé vazbě let čtyřicátých ... Krolmus! A po příležitostném nahlédnutí v části druhé svazečku sedmého „Staročeských powěstí, zpěwů, slawností“ atd., jež sebral „W. S. Sumlork“ r. 1847, na stránce 120, šťastně jsem se dočetl:

„Lidé se ptají
komu to hrají...“ atd.

Pelárova nejčerstvější atrakce — ve sbírce starobylých písní! Objev, který nepopíratelně spadal také do jisté části výstavního programu, do retrospektivní. Horlivý sběratel před padesáti lety čerpal patrně z pramene, z něhož vylovil valašský hudec svoji perličku za dnů nám bližších.

V odpoledních hodinách kteréhosi pěkného dne, — a který z těch dní krátce po zahájení nebyl pěkný — zastal novinář pod obíleným, několika prostými barevnými obrazy jen přizdobeným štítem soudruha, jenž rovnal svůj rukopis a splachoval prach výstavní návsi. Krčma plnila se znenáhla a zejména moravských studentů bylo mnoho přítomno. Hudci občas zanotili píseň a se stěny ze zažloutlá litografie v úzkém černém rámci shlížel hrabě Lažanský, někdejší moravský místodržitel, starostlivě na studenty, kupící se kolem šanku a hučící jako rozčilený úl.

„Může-li býti dokonalejší illuse,“ pravil novinář k příchozímu a dodal potichu, jakoby se obával, aby slovy svými nikoho nevyrušil, — „podívejte se, ale ne hned, kdo támhle sedí.“

Podíval jsem se opatrně.

Ano, tam u rohového stolu, skromně, nenápadně, hověl si při sklence piva a rozhlížel se vlídně po zajímavém okolí.

Zdálo se mi při rychlém, mžikovém pohlédnutí, jako bych v té vyrovnané, vzácné tváři byl postřehl odlesk vnitřní spokojenosti a blaha, jež zmocňovalo se všech, kdož tušili, jak mocný podnět dán byl tímto dílem, touto výlučně českou výstavou, neočekávaně krásnou, plnou pelu a svěžesti prostonárodní, k osvěžení a utvrzení sebevědomí českého lidu.

Nevím, stranil-li se vždy tak úzkostlivě vší okázalosti a všech styků se zástupem. Avšak tehdy byla již známa, jmenovitě v kruzích zasvěcenějších a mladší intelligence jeho záliba v samotě, jakási plachost, s jakou se vyhýbal veřejnosti A tu bylo věru cosl tklivého, vroucího v té líčené nevšímavosti, kterou mladý lid zde shromážděný uctíval velkého umělce, svého pěvcemiláčka. Neboť že byla to líčená nevšímavost, o tom nemohlo býti žádné pochybnosti, snad jen předmět této delikátní pozornosti samojediný toho neviděl. Přes všechnu opatrnost a zdánlivě lhostejné tváření se na levo i na pravo, příliš často svezl se zvědavý pohled směrem k naznačenému stolu a pozornějším nemohlo ujíti, že mohutný štulec do žeber se strany staršího druha poučil velmi přesvědčivě, ač beze slov, o dohodě rovněž mlčky a na rychlo uzavřené, kollegu nezkušenějšího.

Ovšem, to vše zaniklo opět rychle a nepozorovaně v šumu a hlaholu. Zavzněly také písně a venku před hospodou vzrůstal hlouček nerozhodných. Bujará nálada se stupňovala a co uměle bylo tlumeno, hledalo si mocí průchodu.

Neboť pojednou muzikanti řinkli do svých nástrojů a z chalupy nesla se daleko ven, do prostranství ozářeného, vyhřátého paprsky májového slunce prostinká píseň oslavná starého Pelára. Rozkřikla, rozjásala se:

„Všicci se ptajú,
komu to hrajú — —
To Svatopluku Čechovi! —
Nic se neptejte,
slávu mu hrejte —
našemu básníkovi...“

A nyní propuklo nadšení dlouho tlumené, zaburácelo prostě světnicí, jako bouře jarní, k níž se dlouho schylovalo. Že sta mladých hrdel ozvalo se provolávání slávy, jméno Čechovo a volání „Nechť nám žije!“ hřmělo se všech stran, vždy znova a znova.

Nerozhodní z venku hrnuli se dovnitř...

Neviděl jsem nikdy nikoho tak dovedně zapraviti řád a tak roztomile vytratiti se ze shromáždění, jako tehdy Svatopluka Čecha.

Zahlédl jsem červánky rozpaků na jeho líci.

Ale nebyly to rozpaky trudné! — —

KAREL ČUPR

ZHASLÉ SVĚTLO.

Domnívám se, že jako já má mnoho jiných upřímných přátel po úmrtí Svatopluka Čecha dojem, že v našem životě značně ubylo jasu a milé záře. Ten dojem máme my jednotlivci, kteří jsme mu byli tím blízci, že jsme se s ním kdysi osobně stýkali, ten dojem má zajisté také každý opravdový český člověk, který si uvykl pohlížeti na velikého našeho poetu jako na nejušlechtilejší duši a nejsvětlejší bytost v našem národě. A teď tedy to krásné světlo nám zhaslo, teď se smutkem a lítostí jakoby trvalé šero padlo také do našich zřítelnic. A když světlo uhasíná a šero padá na duši, hlásí se a oživují vzpomínky.

Se Svatoplukem Čechem stýkal jsem se před lety velmi často, ale ačkoliv jsem u něho pro svoji osobu nikdy nepozoroval onoho pověstného vyhýbání lidem a samotářství, přece také nemohu se pochlubiti mnohým, co by mělo ráz větší, intimnější důvěrnosti. Je to přirozeno již také rozdílem našich let a tím, že já jsem přicházel ze zcela jiného literárního ovzduší, než z kterého vyrostl Svatopluk Čech, nehledíc ani k tomu, že sám jsa povahy poněkud samotářské, nikdy jsem společnosti jeho zúmyslně nevyhledával. Nicméně Svatopluk Čech choval se ke mně vždycky jako srdečný, roztomilý přítel a jako v řadě svých dopisů, tak také za oněch častých setkání pokaždé měl pro mne několik velmi vlídných, laskavých a přátelských slov.

Jak se Svatoplukem Čechem jsem se poprvé setkal, když mne po zaslání povídky „Mignon“ k sobě pozval, a jak prvý jeho list a to setkání mocně na mne působilo, pověděl jsem již stručně ve smutečním čísle Máje. Od té doby vídal jsem se s ním častěji. Bydlil jsem po několik let na Král. Vinohradech v oné části města jako on, a nejenom že jsem byl asi pětkráte u něho v bytě v Palackého třídě, potkávali jsme se mnohdy také na ulici, a tu pravidelně se mnou se zastavoval a promluvil lahodné slovíčko, jak se mám, kam jdu, co dělám, co píši. Někdy při tom poptal se též na přítele Josefa Kuchaře, který se mnou dýchal týž kancelářský vzduch a jenž, jak příspěvek jeho v této knize ukazuje, může se honositi přátelstvím se Svatoplukem Čechem značně důvěrnějším.

Tak několikráte jsem se s Čechem potkal v tiché Kollárově ulici, kde tehda jsem bydlil a kudy zhusta k svému druhému

prý tajnému bytu kdesi na začátku Vršovic obyčejně si zacházel. Za jednoho takového potkání, pamatuji se, byl bych ho minul bez povšimnutí, kdyby mne sám nebyl zastavil. Tenkráte byl jsem poněkud překvapen vida, že zmizel Čechův plnovous až na kníry pod nosem. Omlouval jsem se, že jsem ho pro tu změnu nepoznal, a Čech mi vysvětloval s úsměvem:

„Shodil jsem to, aby nebylo vidět, jak už šedivím."

Někdy také pohovořil o příspěvcích, které jsem mu pro Květy a pro Národní Listy, když byl jejich belletristické části redaktorem, přinášel nebo posílal, povzbuzoval k dalším příspěvkům, zval, abych opět brzo něco přinesl.

Jindy v červenci nebo srpnu seděl jsem po polednách v Novoměstské kavárně sám v koutě u stolu zabrán do čtení novin, když se nade mnou ozval Čechův srdečný pozdrav. Čech byl na cestě k smíchovskému nádraží, odkud chtěl odjeti do Dobřichovic, nemýlím-li se, kde prodléval se sestrami a bratrem na letním bytě. Zastavil se tam na kávu, usedl ke mně a asi ze tři balíčků, které s sebou přinesl, rozbalil přede mnou jeden a se zálibou mi ukazoval zásobu asi padesáti doutníků, které prý mu v Praze ve známé trafice vybrali a na kterých si bude nyní na venkově pochutnávati. Byl tehda ve zvláště milé míře, hovořil se mnou o mém někdejším vojančení — v tom čase psalo se, tuším, o možné válce s Ruskem — a jen prý aby se naši do ničeho nevpletli. Mluvil také o literatuře, několik důvěrných vět padlo, vůbec onoho dne Svatopluk Čech působil na mne dojmem nejsrdečnějším. Ale vracím se k tomu, co snad bude velké vrstvy čtenářů českých více zajímati a co lze snáze doložiti psanými doklady. Vzpomínaje šetrnosti, s jakou Svatopluk Čech upravoval do tisku každou práci třebas i začátečníkův a jak dovolával se souhlasu tam, kde každý jiný redaktor byl by bez ostychu škrtal a měnil, a jak při tom povzbuzoval a poučoval, doslovně uvádím jeho dopis, který mi roku 1885 poslal několik dní po tom, když jsem mu odevzdal pro Květy rukopis povídky „Omyl". Ačkoli práce vydala dvacet plných stran Květů a ačkoli uplynulo sotva deset dní, již se omlouval, že dříve neodpověděl.

V Král. Vinohradech dne 1./10. 1885.

Velectěný pane!

Odpusťte, že píšu teprve teď; byl jsem v posledních dnech měsíce všecek zaujat sešitem říjnovým, že mi nebylo možno zásylku Vaši pročísti.

Dnes dal jsem se do ní a byl jsem četbou velmi potěšen. „Omyl“ Váš líbí se mi dokonale. Jen statně dále tímto směrem!

Rád bych uveřejnil práci Vaši hned, ale nevím, bude-li pro ni místo v posledních dvou sešitech. Nebude-li, uveřejním ji v sešitě lednovém neb nejdéle únorovém.

Jedinou mám ještě poznámku: Kladete vždy podmět na první místo — i tam, kde ustálený obyčej a mluva obecná vykazují mu místo jiné. Na příklad:

„Dobře!« odpověděl mi bratr — tak píšu bez rozpaku já a sto jiných spisovatelů a tak mluví i lid. Vy však píšete důsledně jen: „Dobře!“ bratr mi odpověděl. — Není to trochu příliš brusařské? Není lépe, nechati Brus Brusem a zůstati při tom, co je čtenáři zvyklejší a plynnější? Někde ovšem dejme i v takovém případě podmět na přední místo — vždyť právě čeština vyniká tou volností v seřaďování slov — ale vždycky, pravidlem?

Myslím, že mi dovolíte, abych v té věci Vaše seřadění slov v rukopisu změnil.

Těše se na další Vaše příspěvky, jsem v úctě

Vám oddaný

Svatopluk Čech.

Podotýkám, že práci tu Čech otiskl již v nejbližším sešitě Květů, totiž listopadovém, a pro zajímavost věci ještě vzpomínám toho, jak literární referent pražského denního listu, který toho času vždy v sobotním odpoledním vydání přinášel ve feuilletonu týdenní přehled právě vyšlých předních časopisů, prohlásil můj „Omyl“ za práci — slabou.

O Čechově redaktorské péči a svědomitosti zřetelně mluví také jiný dopis, který mne došel roku 1890, kdy jsem přispěl Čechovi asi dvanácti většinou drobnými črtami do Národních Listů. Psal mi následovně:

Velectěný pane!

Vaši „Smířeni“ budou v zítřejším odpoledníku.

„V závějích“ také se mi dobře hodí a bude uveřejněno v nedělní příloze, bezpochyby od příští neděle za týden.

Ale jedna věc v té povídce není mi dosti jasná. Jsou v Hercegovině nižší telegrafní tyče než u nás, či opravdu zapadly tam

celé až do výše u nás obyčejné ve sněhu? Zdá se mi to víře nepodobné. Odjíždím právě na týden na venkov; asi 9ho se vrátím a doufám, že najdu pak několik řádků od Vás s vysvětlením té věci.

Váš oddaný

1./9. 1890. Svatopluk Čech.

Mám ještě jiné Čechovy dopisy, v nichž později oslovení „Velectěný pane!“ zaměnil upřímnějším „Velectěný příteli!“ a „Milý příteli!“ Pozoru nejhodnější z nich zajisté jest odpověď Čechova na můj list, kterým jsem mu tlumočil přání nakladatele, aby neodepřel žádaného účastenství na literárním podniku. Z listu onoho, datovaného v Obříství dne 24. srpna 1901, vyjímám následující, pro životopisce Čechova zajisté důležité věty:

Snad jste si všiml, že již několik let vyhýbám se dle možnosti vystupování na veřejnost; již před 2 roky vzdal jsem se i redakce „Květů“ a nevměšuji se, vyjma případy nezbytnosti, do ruchu literárního.

Tím méně chtěl bych vystupovati jako autorita, která přikládá svému slovu váhu ve věcech literárních; právě že jsem nechtěl nadále ani jako redaktor rozhodovati o pracích cizích, bylo jednou z příčin, proč jsem se vzdal pořádání „Květů“.

A mám ještě vzpomenuti posledního svého setkání se Svatoplukem Čechem?

Bylo v létě r. 1906. Přijížděje v prázdninové době denně z Mnichovic do Prahy, šel jsem jednou před osmou hodinou ranní z Františkova nádraží městským sadem na pravo hoření cestou směrem k Bolzanově ulici. Tamtudy chodívá nejméně lidí a tam na lávce seděl Svatopluk Čech a četl Národní Listy. Před tím dlouho jsme se neviděli. Neusmíval se již tak svěže, jako jindy se usmíval. Poptal se na můj venkov, jak se mám, co píši, na přítele Kuchaře také vzpomněl.

V onu chvíli, které nyní přikládám význam památnosti, nepomyslil jsem si, že vidím Svatopluka Čecha naposledy, a že tak záhy nám zhasne jeho veliké světlo. Víkem černé rakve v musejním pantheonu a za slavného pohřbu jeho jsem již milého obličeje Čechova neuviděl. JOS. D. KONRÁD.

SVATOPLUK ČECH V MÝCH VZPOMÍNKÁCH.

Z dubového rámce dívá se na mne se stěny mé pracovny, mistrně portretována Švabinským, ta krásná hlava Čechova, plná ušlechtilosti a dobroty, připomínající mi tolik hlavu Longfellowa, s nímž S. Čech střetl se bezděky nejednou, tu v látce, tu ve formě, ač díla jejich jinak zcela se rozbíhají.

Dívám se na tu krásnou, prostříbřeným dlouhým vousem vroubenou tvář Čechovu, v ty dobré, jakoby tichým smutkem stále obestřené oči, a vzpomínám si, kdy jsem jej prvně spatřil. Leč upamatovati se nemohu. Vím jen, že mladičký literát podle podobizen soudil jsem, že z lidí, jež jsem potkával, hned ten, hned zas onen mohl by býti S. Čech, ale že jsem se vždy mýlil. Snad spatřil jsem jej prvně, zanášeje některý příspěvek do „Květů", jež se mi záhy otevřely, bylť S. Čech vzácným redaktorem, jenž pro každého, v němž tušil kus talentu, měl slovo povzbuzení a pochvaly.

Donesl nebo poslal jsem jeden den příspěvek do Květů, a za dva, za tři dni již tu byl lístek nebo list od S. Čecha: „Děkuji, báseň se mi líbí" nebo „Rád uveřejním" a později „Posílejte častěji", „Nezapomínejte na Květy"; nikdy nenechával mladé autory, beztak dost netrpělivé, čekati dlouho na rozhodnutí, a líbila-li se mu věc, byl tu list v zápětí a vždy plný uznání, jež od něho tolik blažilo a posilovalo.

Na jaře roku 1888 padlo mezi námi mladými literáty náhle heslo: vzkřísiti literární odbor Umělecké Besedy, jehož starší spisovatelé řadu let se stranili, když opanovaly jej osoby, které pěstovaly tu jednostrannou a úzkoprsou kritiku a dokonce hlasováním chtěly rozřešit otázku, má-li Zola vůbec jaký talent.

„Máji" tenkrát se rodícímu vytkli jsme jiné cíle a tak toužili jsme míti vedle spolku, jenž sledovati měl zájmy hmotné a stavovské, ještě středisko společenské. Střediskem takovým mohla býti jen Umělecká Beseda. Ale jak jen starší literáty do literárního odboru jejího zase dostati? U všech starších spisovatelů cítili jsme k němu tolik nechuti! Ale co se mladým hlavám nezdaří?

Jednoho nedělního odpůldne zaklepal hlouček mladých literátů na dvéře pracovny Jar. Vrchlického. Nevím již, kdo všichni jsme tam tehdy byli, tuším, že mimo mne ještě Svoboda, Sova, Klose, Škampa a Šimáček. Mistr, tehdy pětatřicetiletý, vlídně nás

přijal, a my vypověděli své. Ulekl se náramně, že jej chceme míti předsedou nebo místopředsedou literárního odboru Umělecké Besedy a bránil se zoufale, houpaje se na své rákosové houpací židli. Předsedou že za živý svět býti nechce, a proč prý nejdeme k S. Čechovi, který se všeho straní a ze všeho vymyká. Ale tak zhola jsme se také nedali, námitky výmluvně jsme vyvraceli, nový život v Besedě slibovali, až Vrchlický povoloval a měkl.

„No, kdyby S. Čech přijal předsednictví, pak bych tedy také — — —“ sliboval, ale šibalsky se usmíval, věděl, jakou nám to dává těžkou podmínku, to že nedokážeme.

S. Čech již tehdy byl plachým samotářem, jenž unikal všemu veřejnému ruchu, ale když jsme měli již slib Vrchlického, stálo to přece za pokus.

A tak jsme se vydali druhý den na Vinohrady k Čechovi.

Byl na odchodu, stál již v předsíni, svrchník přes ruku, oh, že se tak opozdil, několik vteřin bylo by jej spasilo. Byl takový krásný slunný jarní den, a teď najednou taková pohroma! Zavedl nás do malého pokojíčku, usadil na černou koženou pohovku, a my spustili. Ulekl-li se Vrchlický, S. Čech v duši jistě se zděsil. Vymlouval se, bránil, ale nesměle a pln rozpaků. A nás bylo na něho samotného tolik — tuším, že i Fr. Kvapil a Jakubec nás tehdy provázeli — a nad hlavami hořely nám ohnivé jazyky. Nemusí ani schůzí se účastniti, Vrchlický slíbil býti místopředsedou, a tak bude míti dobrého zástupce; odepře-li, odmítne i Vrchlický, a dobrá věc je na dobro ztracena.

„No, když povídáte, že by Vrchlický — — —“ ustupoval konečně dobrotisko Čech, a již byl v pasti. Se slávou jsme se vraceli od něho, to byl neočekávaný úspěch, to bylo vítězství, které neujde pozornosti ani široké veřejnosti. Družina uložila ještě Sovovi a mně, abychom získali ještě dra Wintra, a když i to se nám podařilo, konána 21. dubna 1888 mimořádná valná hromada literárního odboru Umělecké Besedy, na níž jednohlasně nadšenou akklamací zvoleni předsedou S. Čech a jeho náměstkem Jar. Vrchlický. Do výboru povoláni Ed. Jelínek, Fr. Kvapil, Fr. X. Svoboda, Jos. Jakubec a Ant. Klose, za náhradníky, dr. Z. Winter, Al. Škampa, Ant. Klášterský, Bohdan Kaminský a Ant. Sova.

Za několik dní konána byla první schůze nového výboru. Přijde S. Čech? Pamatuji se, že jsme stále tonuli v obavách, aby

ještě po volbě neodmítl. Ale když jsme se k 8. hodině večer scházeli do místností Umělecké Besedy (tehdy v budově Měšťanské Besedy) k první schůzi, S. Čech nás již očekával. Přišel první a čekal již přes hodinu. S každým několik vlídných slov vyměnil, všecky okouzloval svou vážností a opravdovostí.

Hned v první schůzi vytkl si nový výbor program. Žádné nudné přednášky, žádné pěstování kritiky, jen příjemný společenský styk, zpestřený předčítáním literárních novinek z rukopisů nebo literární referáty o novinkách domácích i cizích. Již v nejbližší členské schůzi měly býti předčítány nové literární práce a toť se ví, že noví členové výboru měli jíti první do boje. Ubohý Čech! Jak asi hořce litoval, že ďáblu podal prst. Peklo drželo ho již za celou ruku. Ale podrobil se i tentokráte s heroickou odhodlaností. Jaká však muka asi prodělával, jaký ostych a trému bylo mu překonati, když v nejbližší schůzi členské rozložil před sebou rukopis své nové básně Podzemní hlas (Nové písně)! V sále četnými literáty i přáteli literatury naplněném bylo hrobové ticho, a jím krásně zněl temný, hluboce rozechvěný hlas Čechův, přednášející, „jak duní cos a reptá pod zemí". My, kdož jsme seděli blízko, pozorovali jsme však, jak pod stolem mocnými údery sevřené své ruky do vzduchu dodává si Čech síly a kuráže, aby neuvázl, aby vydržel. Obstál vítězně, a hlučný, srdečný potlesk, který zazněl po posledním verši, byl, myslím, asi jediný a poslední, jejž v životě sklízel od doby, kdy jako bratr Volný přednášel v „Ruchu" přátelům svého „Anonyma" (Rozličná prosa: Z mých literárních začátků).

Ještě pak jedné schůze se súčastnil, mihl se nám na chvíli na oné hlučné a veselé schůzce, kde vítali jsme do svého středu poprvé Aloisa Jiráska, když z Litomyšle dostal se do Prahy, a kde J. V. Frič a Fr. S. Procházka předčítali své básně a dr. Zikmund Winter příjemným hlasem školeného zpěváka zpíval národní píseň o žežulce a Jar. Vrchlický s mimikou recitoval Crosova „Uzeného slanečka" — ale v duši Čechově jistě uzrával již plán co nejdříve zas uprchnouti do své samoty.

Na den 3. května 1888 připadalo jubileum paní Sklenářové-Malé. Ve výborové schůzi literárního odboru uvažováno bylo, že by slavné umělkyni měl býti podán věnec. „Nejlépe by bylo na jevišti — podotkl Vrchlický — snad by pan předseda..." a šel-

movsky, nemysle to nikterak vážně, podíval se po očku po Čechovi. To bylo již nad Čechovu sílu. Horko jej polilo. Rozumí se, že jsme na něho úkol takový nevznesli, ale Čech ulekl se jistě, do bůhví jakých situací mohl by se ještě dostati, a vícekráte již nepřišel a za krátko resignoval.

Když později zastával S. Čech úřad předsedy „Máje", podpisoval ochotně spousty dopisů, které mu jednatel Škampa přinášel, legitimace a jiné písemnosti, ale schůzí nenavštěvoval, ponechávaje řízení jich Ignátu Herrmannovi.

Byl právě předsedou „Máje" (r. 1890), když uvedla mne k němu věc čistě osobní. Vystudoval jsem práva, složil zkoušky a hledal jsem místo. U magistrátu vypsali právě konkurs na konceptního praktikanta, a tak sháněl jsem čile přímluvčí — řeklo se mi, že to bez protekce nejde. Nevím již, kdo mi poradil, abych požádal též S. Čecha. Vydal jsem se k němu na Vinohrady pln tísně a rozpakův. Ale přijal mne tehdy s laskavostí, jíž nelze zapomenouti, a že jsem se ostýchal mluviti před jeho sestrou, zavedl mne do vedlejšího pokoje, do své prostičké pracovny s velkým stolem plným knih a papírů, a když mne vyslechl, ihned napsal dopis přímluvný na dra Černého.

„Zrovna mi píše, pohleďte, paní Světlá, aby „Máj" oslavil též první svátek dělnický a účastnil se korporativně průvodu," přešel pak na věci spolkové a literární, „ale myslím, že není ještě na to doba. My čeští literáti jsme jistě všichni socialisty, ale bojím se, aby to neohrozilo spolek." V tom smyslu hodlal také paní Světlé odpověděti.

Po návštěvě té S. Čecha dlouho jsem nespatřil, až na jedné procházce — byly tak rozkošné ty naše podvečerní toulky Prahou! — zapadli jsme s Raisem na Vikárku. Zde setkali jsme se se S. Čechem, jenž seděl na místě, jež později štítkem s jeho jménem označeno, s drem Serv. Hellerem a Quid. Mansvetem. Vybídli nás, abychom přisedli, a zde dlouho do noci zůstali jsme pak v přátelském rozhovoru. Čech — pamatuji se — málo mluvil, teprve, když jsme jej pak s Raisem doprovázeli přes sady letenské k novému jeho bytu na Letné „U elektrické dráhy", více se rozhovořil. Na Vikárce mluveno tehdy o věcech politických, vzpomínáno případu a osudu Sabinova, ale S. Čech, ač na jeho tváři bylo viděti, že má v leččems odchylné mínění a někdy jako by již již chtěl ústa otevříti, vždy hlas v sobě potlačil.

V témže roce, kdy setkali jsme se s Čechem na Vikárce (1893), oslavována čtyřicítka Vrchlického. Jen ve „Světozoru" tajně jsme připravovali jubilea dvě: Vrchlického i Čecha na oslavu jeho čtvrtstoleté literární práce. M. A. Šimáček, jenž psal slovo úvodní, nemohl nalézti dosti mohutný závěr. „Hleď — pravím k němu a ukazuji k vinohradskému kostelu, kolem něhož jsme právě kráčeli — ty dvě věže průčelní, stejně nutné a stejně velké, to je Čech a Vrchlický."

„Napíšu to" — rozhodl rychle Šimáček a napsal: „Čech a Vrchlický — jak děl přítel básník — strmí jak dvě průčelní věže gothického dómu naší poesie, hledící do minula i budoucna. Poesie jich zní s těch věží hlaholem velebných zvonů v harmonickém souzvuku, jenž rozletuje se po vlastech českých a slyšán je i daleko za hranicemi jejich." („Světozor" 1893, str. 146.)

Ale komu se naše metafora nelíbila, byl — S. Čech. Ve feuilletonu, který k jubileu Vrchlického napsal do Národních Listů, přímo na ni reagoval a prohlásil, že druhou průčelní věží je Jul. Zeyer, on že je jen malou vížkou, sanktusníkem.

Tenkráte za jubilea toho těšili jsme se, že S. Čech zavítá do našeho středu k literárnímu banketu, dali jsme jej Klosem, jenž bydlil s ním v jednom domě, dokonce hlídati, aby nám z Prahy neunikl, ale přece nám v poslední chvíli ujel — do Kolína. Žertovná episoda ta byla již jinde jinými podrobně vylíčena.

Pak již jen zřídka Čecha jsem spatřil. Pamatuji se, že objevil se, a ovšem ihned byl námi obklopen, při odhalení pamětní desky Nerudovy na domě v Ostruhové, nyní Nerudově ulici, náhoda svedla mne s ním jednou na návsi národopisné výstavy, ale záhy po té zmizel S. Čech z Prahy nadobro, přestěhovav se do Obříství.

Z doby pobytu jeho v Obříství vyprávěl mi dvě episody tehdejší starosta obce pan Bradáček ze Semelkovic:

„Máme Svatopluka Čecha — pravil mi na Mělníku, kde jsem se s ním seznámil — velice rádi, ale moc se lidí straní. Onehdy nám slíbil, že přijde na náš selský bál, ale na samý večer se omluvil, že mu přijel bratr. Podezíráme ho, že si pro něj psal."

„U nás na vesnici — pokračoval — je zvyk, že večer chodí chasa po silnici a zpívá. Chasníci, povídám, zpívejte si, jak chcete, ale než přijdete k domku pana Čecha, obraťte, je spisovatel, musí mít klid ku práci a vy byste ho rušili. Svatopluk Čech těší se

velké úctě, a tak chasníci poslechli. A tu setkám se onehdy se S. Čechem, a on hned: ‚Prosím vás, pane starosto, ta mládež tady večer zpívá; co to, že než přijdou k našemu domu, vždy obrátí a vzdalují se? A mně je to tak líto, já tak rád písně poslouchám.‘ “

Později shlédl jsem sám zátiší Čechovo v Obříství, když jsme se k němu z výboru Naklad. družstva Máje vypravili, ten tichý koutek s vyhlídkou na luka polabská, která jistě vnukla Čechovi jeho rozkošné Sekáče. Ale ještě pak jednou — naposled — spatřil jsem S. Čecha. Bylo to u večer, kdy moskevští herci hráli v Národním divadle „Strýčka Váňu“. Spěchal jsem na druhý balkon a již již chci vejíti do chodby, když ohlédnuv se maně, spatřím, jak na odpočívadle na schodiště před vchodem druhého balkonu sedí S. Čech se svou sestrou. Tam a v chodbě pak jsem s ním naposledy hovořil. Těšil se na hru a liboval si, že má již po všech jubilejních oslavách. V divadle seděl nedaleko mne a pozoroval jsem, že po druhém aktu odešel. Snad mu, zvyklému samotě, přece jen bylo nevolno v přeplněném divadle, snad utíkal před všetečnými zraky, které jej vyslídily.

Osobní mé styky se S. Čechem nebyly tedy časty, za to leží přede mnou více než čtyřicet jeho krátkých i delších dopisů. —

Bylo by lákavé, citovati z nich několik vět na důkaz, jak soudil S. Čech o práci člověka, jejž naši moderní kritikáři pošlapali, ale nechci se při ohni, jenž plane pro Čecha, přihřívati. Jen z jednoho listu chci vybrati úryvek na doklad, jakým byl S. Čech ohleduplným a oddaným člověkem, vždy starostlivým, aby nikoho neranil, nikomu, o kom myslil, že je mu zavázán, se nezpronevěřil.

V létě r. 1899 vznesli na mne přítel Jansa a nakladatel pan Kočí úkol, abych požádal S. Čecha, by k Jansově Staré Praze napsal úvodní báseň. Čech odepsal, že by k vůli Jansovi i mně rád to učinil, že mu dílo i účel jeho je sympatický, ale že přece musí odříci.

— — — — „Pro Vás jakožto básníka stačil by zajisté již sám ten důvod, že mám právě periodu ochablosti, v níž nedostává se mi vnitřního podnětu a síly k novým poetickým pracím. Vím a cítím, že nenapsal bych v tuto dobu nic, co by zasluhovalo opravdu jména básně. A k bezcenným řemeslným veršům

byste mne zajisté nutiti nechtěl — také by špatně dílu p. Jansy posloužily. Avšak vedle toho jest i jiná překážka. Slíbil jsem p. Topičovi brzké dodání jedné práce, starší věci, kterou hodlám přepracovati. Ale práce ta jde mi v nynější mé duševní stagnaci tak špatně od ruky, že si musím lhůtu k dodání znovu a znovu prodlužovati. Nemohu tedy v době, kdy neplním slib p. Topičovi, psáti pro dílo jiného nakladatele. Pan Topič by snad neremonstroval, ale mně samému bylo by nemožno jednati takto vůči dlouholetému stálému svému nakladateli, jemuž jsem zavázán vděčností za mnohé a veliké služby a laskavosti, které mi prokázal a prokazuje. Užívám-li přímo slova „vděčnosti", usoudíte, že mi byl a jest nakladatelem neobyčejně dobrým. — —"

A to psáno bylo v době, kdy slovo „vděčnost" vyškrtnuto bylo již z českého slovníku, kdy býti „nezvedencem" platilo již za známku genia. Ne, nejen svou velkou prací, ale také svým ryzím, čistým a pevným karakterem musí S. Čech svítiti národu na další jeho cestě.

ANT. KLÁŠTERSKÝ.

VZPOMÍNKY NA SVATOPLUKA ČECHA.

Nesmírný vliv měl Svatopluk Čech na mládež. Říká-li se o dnešní naší mládeži, že básní vůbec nečte, že její četba obmezuje se téměř na detektivní romány, že povahou je nespolehlivá, až příliš sebevědomá, vzděláním a snahami povrchní, nejvýš sportu beze vší míry a s opomíjením duchovní kultury se oddávající, myslím, že toto tvrzení, ač je stále a všude slyším, jest upřílišněné, že i dnes jsou studenti horlivě se vzdělávající a za povrchní zábavou se honící, hlubší duše a mělké povahy, při čemž kvoty na oba ty krajní karaktery připadající vypočítati naprosto jest nemožno . . .

Za mých let studijních — myslím vyšší ročníky vyššího gymnasia — byla láska k literatuře v mládeži studující velice živa. Professoři ji poctivě podporovali, v čemž jim nijaké předpisy nepřekáželi. Vyskytl-li se dokonce některý básník mezi námi, hltali jsme jeho dílo perutné dikce a vznešených myšlenek dychtivě.

Kterýs oktaván kralohradeckého gymnasia vydal tenkráte sbírku básní, ovšem svým nákladem, pod pseudonymem Svatopluk Orlický. Básník je dnes hledaným pražským advokátem a od oné sbírky nevytiskl ani verše. Tenkráte jsme knížku jeho rozebrali, aspoň z části, dostávajíce ji ovšem za cenu sníženou (leč i ten malý obnos několika krejcarů na tehdejší naše prostředky byl značný) — jenom nás mrzelo, když officielní kritika jedné neděle (pražské týdenníky přicházely k nám až v neděli) nemilosrdně Svatopluka Orlického zcuchala, neberouc žádný ohled na to, že jménem básnickým byl příbuzen Svatoplukovi Čechovi, tenkráte již, před 25 lety, knížeti českého Parnasu. Nevím již, byl-li popravčím mistrem mladistvého adepta Parnasu mistr Ferd. Schulz či František Zákrejs či Emanuel Miřiovský. Jisto jest, že přes to básně Svatopluka Orlického vznášely se vysoko v oblacích a my jsme neměli, přes zdrcující pražskou kritiku, o nich mínění nejhorší. Dnes předpokládám, že byly asi ohlasem básníků, kteří tenkráte zněli nám v duších, z četby Nerudových „Poetických Besed“ i samostatných publikací básnických.

Studie středoškolské, zvláště hodiny češtiny, z nichž především nová doba a Kosinova Slovesnost nás zajímaly, ježto byly skutečné četbě a tudíž životu nejblíže, pěstovaly v letech 1880 až 1885, kdy jsem navštěvoval vyšší gymnasium v Hradci Králové, lásku k básnictví jak tak zv. volnými pracemi, t. j. úlohami zpracovanými dle látky a pramenů, které si ten který student zvolil (v septimě a v oktávě v letních semestrech), tak i přednášením básní dle individuálního vkusu vybraných, čímž se pěstoval v mládeži smysl pro recitaci, řečnický talent a neměnší měrou i záliba v umění básnickém. Tatík můj, za mladých let básník satyrický (Písně z hladu), pochválený samým Nerudou, dal mi jednoho roku pod vánoční stromek Čechovu báseň „Václav z Michalovic“, vydání firmy Šimáčkovy s obrazy Ad. Liebschera. Přečetl jsem jedním dechem ten ohnivý, žárný Čechův projev proti útisku, jenž od dob bělohorských docela nepominul. Umluvili jsme se s přítelem Oehmem, že poslední dva zpěvy nejúchvatnější předneseme ve škole. Mně připadl zpěv poslední. Oznámeno to tehdejšímu professoru češtiny, trochu suchému patronu, jenž souhlasil. Slavný den oné hodiny češtiny, na kterou recitace ustanovena, se přiblížil. Professor vzal knihu, postavil se k zadní stěně třídy a my vystoupili na podium. Bez zajíknutí, bez koktání před-

nesli jsme dlouhou báseň. Nějaký kousek komediantství už tenkráte ve mně vězel — později rozvinul se v divadelních představeních místního akademického spolku — recitoval jsem proto zvláště význačná místa s netlumeným ohněm mládí. Dosud zní mi v uších, jakož celou báseň umím podnes z paměti, hromová slova Václava z Michalovic:

Bij ty vrahy, lupiče i zrádce,
daviče tvých děv, **tvých dětí krádce,**
kteří urvali ti zem a jmění,
víry potěchu a duše naději...

Kolikrát recitovali jsme si, my tři důvěrní přátelé Dobroslav, Duchoslav a Jaroslav, ty verše. To o těch zrádcích je podnes pravda — děvy sic už nedáví, ale děti kradou podnes (při tom jsme si vzpomínali na Schulverein). I poslední, mnou podtržené věty básně nalezaly v současných dějinách potvrzení — nebylo ani třeba je citovati, věděli jsme všichni, my „tři Dioskurové“, jak nás nazývali a jak jsme si pak sami hrdě říkali, co třeba mysliti při těžkých výtkách Michalovice o dnešních politických poměrech...

A podnes vzpomínám na tklivý konec, který jsem po burácejících výzvách mladého šlechtice umírajícím hlasem vydechl:

„Výkřik tisíců se nesl k báni.
A v něm zanikl jak v bouře řvaní
raněného ptáčka zatikání
Ignáciin výkřik poslední...“

Ve třídě bylo ticho jako v kostele, professor měl jaksi zamžené oči a protíral si brýle, spolužáci ani nedutali. Tak uchvátil kde koho duch Svatopluka Čecha...

Takovým asi způsobem nás vychovával na vyšším gymnasiu Svatopluk Čech — a nebyl ani ve výroční zprávě ústavu uveden mezi skutečnými, supplujícími a výpomocnými učiteli...

* * *

Asi v únoru r. 1884 — byl jsem v septimě — vyšel Lešetínský kovář. V sobotu dostali jsme vysvědčení a tatínek potěšen dobrými známkami, přinesl mi odpoledne výtisk nové básně Čechovy. Ovšem že jsem ji hned přečetl, významnější verše zazna-

menal si do zápisníku, znovu a znovu se k básni vracel po celé semestrální prázdniny, s přáteli přečítal jednotlivé úryvky, referáty a recense pronášel v malém našem kroužku literárním a aesthetickém — jaká moudrost v sedmnácti letech! — když v tom jako blesk z jasného nebe zasáhla nás zvěst, že kniha byla státním návladnictvím skonfiskována. Uschoval jsem drobnou tu knížku s červeným hřbetem a bleděmodrými jako generálská bluza deskami v nejtajnější úkryt svých jinošských pokladů. Mnoho mne musil prosit nejdůvěrnější přítel mladistvých let, abych mu dovolil knihu opsat. Co den chodil jsem se dívati, jak opis pokračuje a nestalo-li se nic knize. Zapřisáhnouti se musil na to, co je mu nejsvětější, že knihu nikomu nepůjčí. A přece jsem trnul celé dny v úzkostech, že o básen přijdu a pln štěstí odnášel jsem si poklad domů, když si přítel báseň opsal. On pak ani opis nechtěl půjčiti nikomu, ač tuto opatrnost nediktovala obava před následky přestoupení zákona, jenž stíhá tresty ty, kdož by konfiskovanou knihu šířili. Nic jsme nevěděli o tom zákonu a o trestech, jež určuje těm, kdož se proti němu proviní.

Brzy vyšlo opravené vydání a po letech konfiskace zrušena. Ale první vydání mělo přece jen proti opravenému vydání cenu nekonečně větší, nehynoucí. Kus mučednictví autorova lpělo na té knize, aspoň v našich očích. Plamenný protest proti pozemské spravedlnosti, která nemohla býti šťastněji do pravého světla postavena, nežli se stalo v „Lešetínském kováři“, uchvacoval horké naše hlavy, beztoho nespokojené ve všem všudy s pořádky tohoto světa.

Tak nás vychovával Svatopluk Čech sociálně.

O drahou knihu později jsem přece přišel. Kterýs kollega medik zaslechnuv kdesi, že jeden antikvariát za první konfiskované vydání „Lešetínského kováře“ platí pět zlatých, vypůjčil si ode mne knihu, prý pro bratra učence. A milou knihu prodal. Nevím, kolik dostal — hanebný skutek prozradil mi jeho soudruh — vím jen, že ten ničema nesměl se už v mém bytě ukázati, a nesmířila mne s ním ani jeho smrt předčasná po několika málo letech.

Obě ty vzpomínky mých prvních styků s tvorbou Svatopluka Čecha málo sic praví o básníku samém, ale myslím, že bezděky, ale výmluvně ukazují přemocný vliv Čechův na studenty v těch letech.

To dokazuje i proslov, který básník napsal r. 1889 „Spolku českých mediků“ k zahajovacímu jeho večeru na uvítanou, k jedné z těch nezapomenutelných besed mládeže s professory, které výbor čilého spolku pořádával v říjnu nebo listopadu každého roku k uvítání nových členů. Professoři přicházeli k těm večerům na Žofín, řečnívali tu srdečně, řečnívali i studenti, nálada bývala přátelská — i staří, zdánlivě nepřístupní professoři omládali, zacházeli ke stolkům studenty hustě obsazeným v mezerách mezi čísly programmu a oslovovali srdečně známé studenty. Moda proslovů tenkráte ještě tak nesevšedněla, jako později, když konečně jeden český básník (Jaroslav Kvapil) vyvolal ostrou reakci v literárních kruzích proti proslovům. Jaroslav Vrchlický, Svatopluk Čech, Adolf Heyduk a jiní neskrblili tvorbami péra k tomu účelu a tak i Svatopluk Čech dal se pohnouti a věnoval vtipný, srdečný a vlastenecky horoucí proslov jeden českým medikům. V něm apostrofuje přítele svého R. E. Jamota (prof. Thomayera), aby naučil své posluchače léčiti jednu rozšířenou nemoc českou, ohebnost páteře...

Báseň je šíře neznáma, v žádné sbírce jsem ji nenašel i požádal jsem výbor spolku, aby mi ji ve svém archivu vyhledal a zapůjčil. Pánové přišli mi s veškerou ochotou vstříc, prohledali listiny spolkové, došli dokonce do musea a prohledali dokumenty zde uložené, ale báseň nenašli. Zbývá jediná cesta, pátrati v registratuře policie, které jistě jeden výtisk básně byl předložen. I tato trnitá cesta byla nastoupena, ale kniha naše jistě dříve vyjde, nežli se básně dopátrám.

Jak silné to upomínky! Kéž by ještě po letech působily na nové generace, jako působily na nás!

* * *

Naposled viděl jsem Svatopluka Čecha před několika málo lety na nádraží státní dráhy, procházeje se tu ve vestibulu odjezdovém v tlumech obecenstva očekávajícího, až bude vpuštěno k vlaku. Procházíme se tu s přítelem Sovou pozdě odpoledne mezi davy, když v tom zahlédnu známou. ušlechtilou tvář, vroubenou záplavou hustých, již zcela šedivých vousů, pokuřujícího si a zvolna proplétajícího se mezi obecenstvem. V tom jeho oko padlo na nás. Vlídně se podíval, přátelsky rozjasnil tvář a po-

zdravil, když v tom šťouchnuv krátkozrakého Sovu a upozorniv ho na mistra, vidím ho zatáčeti k nám. Ruku podal a stiskl, porozprávěl, vyslechl několik našich vzpomínek plných piety — byli jsme oba očarováni. Škoda, že znamení zvonku a břeskný orgán portýra, ohlašujícího vstup do vagonů, ukončily setkání. Ještě dlouhou chvíli po té otáčel se náš hovor okolo básníka každému, kdo měl příležitost s ním se setkati, nezapomenutelného.

A poslední můj styk s básníkem? Včera jsem četl „Lesní Žalm“. Jaká to tklivá předtucha, jaká ušlechtilá resignace:

„Buď moci neznámá, dík Tobě vřelý!
Dík za svět plný krásy, díky zaň!
Chci na něm žít, jak v nitru hlas Tvůj velí,
a jiné všechno skládám ve Tvou dlaň,
ať čekají mne radosti či boly,
ať uchystán mi konec jakýkoli,
ať ve Tvé světlo přejdu hrobu tmou,
či navždy zaniknu pod rakve víkem —
Ty sama vše to víš a v ruku Tvou
svůj osud kladu oddaně a s díkem.

DR. D. PANÝREK.

CHUDÁ KYTIČKA.

Psáti vzpomínky na Svatopluka Čecha je pro nás mladší těžkým, neřku-li nemožným úkolem. Nám unikal již do svého nimbu, do své samoty. Více mohli bychom psáti o jeho dílu, jak na nás působilo, jaké vzněty jsme z něho čerpali, o snech, jimiž opřádal naše skráně, o ideách a zápalech, jež rozkřísal v našich hlavách. Proto vždy to budou spíše vzpomínky na nás samy, nebo essaye literární o něm, jež vyjdou z mladších per.

Pravé vzpomínky na Svatopluka Čecha mohou psáti jen jeho rostenci, jmenovitě přátelé z mladých let. Lituji, že s nebožtíkem Bohuslavem Čermákem, prvým životopiscem Nerudovým, odešlo tolik vzpomínek na Čecha. Když nás povolání životní dohromady svedlo a téměř denně z dopolední služby v knihovně universitní spolu Husovou třídou domů jsme chodívali, Čermák, jenž

k jiným nikterak nebyl příliš sdílný, vyprávěl mi mnoho z bohatých literárních pamětí svých. Často jimi u Sv. Čecha se zastavoval. Líčil mi, jak spolu, tuším, v Karlově ulici bydlili, jak nějaký čas vedl jemu a ostatním soudruhům hospodářství, — k tomu se ovšem nepřiznal, co teprve odjinud jsem se dověděl, že často i do vlastního, ač chudého měšce při tom sáhl, aby ostatní nevěděli. — jak ještě později, když se již odstěhoval, k Svatíkovi chodil a na kufru jako v dobách studentských sedávajíce, otázky a pře literární řešili, co Čech v kotoučích tabákového dýmu se ztrácel. Ve svých hovorech zdůrazňoval Čermák, že Čech tvořil těžce, zpravidla jen pod největším nátlakem, že maje psáti, zvláště pokračování svých prací do Květů, odsunoval to až na poslední možnou chvíli, když z tiskárny již pro rukopis posílali a poslíčkové škartku po škartce pod rukou mu brali; ale pak pracoval horečně a vytvořil své nejlepší věci.

Rád se též Čermák chlubíval, jak po vydání „Pravdy“ Svatíka, jinak mu neřekl, zlobíval, že nahou Pravdu vedl jen kolem kostela, do chrámu že se s ní neodvážil (zpěv V.), a jak Čech s dobromyslným úsměvem snášel jeho sarkasmy — to víte, každý kritik má v sobě něco zatrpklého, a Čermák dělal nevděčné kritické řemeslo hodně dlouho. Ještě mnoho jsem toho od Čermáka o Sv. Čechovi slýchal. Ale paměť je tak vratká, nestačí ani podržeti vlastní všechny zažitky, což teprve věci, které jen přejímáme z úst druhých . . . Nevěřil bych v tom směru nikdy její spolehlivosti a proto ani neodvažuji se reprodukovati více.

Kdy sám jsem Čecha uviděl poprvé, nedovedu říci. Ale jeden večer nevymizí mi z paměti. Byl jsem ještě gymnasista, asi tak v septimně. Se starším svým průvodcem, vzdáleným příbuzným, jenž studoval techniku a chud jsa, probíjel se kondicemi a písařstvím — v němž na konec uvízl, přes veškerý svůj talent, vinou poměrů —, podnikal jsem v neděli delší vycházky do okolí pražského. Jednou vraceli jsme se z Kundratic. Po parném červnovém dni byl vlahý, světlý večer, a když za padajících stínů došli jsme polí na michelských stráních, mezi Zelenou liškou a Libušinou lázní, jak jsme slýchávali přezdívat jedné nádržce vody vlastně Jezerka zvané, spatřili jsme v dálce, na vinohradské pláni, tehdy vlnící se ještě zlatem obilí místo pětipatrových činžáků, tmavý zelený chomáč, jako kytici do těch polí zatknutou. Byl to Kravín se svou kaštánkou, a začali tam právě rozžehat

svítilny. Zatřpytilo to takovým zvláštním leskem do melancholicky šeřícího se kraje, jakoby slibovalo bůh ví jaké rozradostnění, zvýšení energie, rozproudění života.

Ačkoli jsme již byli unaveni, hned jsme si ten zářivý bod na obzoru učinili cílem, třeba jsme věděli, že je nám značnou zacházkou. Usmysleno, provedeno. Přidali jsme do kroku, a nežli tma zhoustla, seděli jsme pod rozložitými korunami Kravína. Bylo přeplněno. V besídce hrála hudba. Obecenstvo arény po skončené hře zaplavilo zahradu. Zůstali jsme hned v prvém krajním koutečku, kudy jsme přišli. Život a šum vřel zahradou, jediný nevzhledný stůl vedle nás byl prázdný. Seděli jsme tak hezkou chvíli, již leckde uvolnilo se od prvotního návalu, když spatřili jsme hlavní cestou, okolo bývalého hospodářského stavení a tehdy již hospody, přicházeti muže postavy statné, přece však spíše plachého, než hřmotného a dobývavého zevnějšku. Rozhlížel se úzkostlivě kolem, až odkryl v dálce a na štěstí v našem blízku stůl neobsazený, docela ve stínu a rozviklaný. U něho se posadil a klobouk spíše do týla maje vražený, širokou střechou však přece tvář mu chránící, spokojeně, ba se zálibou pozoroval ruch kolem sebe, zvláště po mrštné Hébě, džbánky roznášející, neopomíjeje, kdykoli se kolem zašustla, mrsknouti úsměvnýma očima. Muž ten nečinil na mne nikterak dojem samotáře. Paprsek vlídnosti šel z jeho líce, kde obrážela se ta celá spokojenost, nedělní oddych a poklid večera po parném odpoledni prostého toho okolí. Poznali jsme v muži Svatopluka Čecha. Dívali jsme se naň s posvátnou úctou, ostýchavě, abychom ho nevyplašili.

Když jsem dosáhl universitní svobody, usmyslil jsem si dobývati Parnas. Nová přátelství se navazovala, vcházelo se v literární kruhy. Byl jsem uveden do „obrozené“ tehdy Umělecké besedy a přítomen jsem byl jedné ze schůzí, jíž předsedal Čech s Vrchlickým. V hlavě se mi točilo, jakobych zasedal na Olympu, třeba stlačen v nejskromnějším koutku, a popíjel ambrosii s nesmrtelnými. Tou ambrosií byla ovšem jenom nějaká přednáška, nevím již čí a o čem, ale nadšení přetékalo.

Touž dobou vešel jsem v úzké přátelství s mladíkem o něco mne starším, štíhle vytáhlým, růžových tváří a chrpových očí, jenž oslnil mne bystrou svou dialektikou, odvážnými aforismy, velikým rozhledem po literaturách a jemným vkusem, v neposlední též

míře verši uměle jako do bronzu kovanými a smělými. Spolu jsme ustanovili, že musíme dobýti tvrze Květů. Nebylo mi větším ideálem, než viděti ukázku veršů tištěnu tam, kde vyplňuje stránky Čech a Vrchlický. Odhodlání učiněno, verše poslány. A teď začaly chůze pro rozsudek, horečně očekávaný a jako v správné předtuše obávaný. Svatopluk Čech bydlil tehdy na konci Vinohrad, v Palackého třídě, v domě, nad jehož vraty protahovaly se dvě nahé postavy ležících geniů nějakých, a jehož průčelí dívalo se do polí ke Kravínu. Šli jsme se ptat po osudu svých básní jednou, dvakrát, třikrát, ale vždy marně. Pan redaktor není doma nebo právě odešel, zněla stereotypní odpověď pečlivé jeho Marty. Až jsme se konečně ohlásili na určitý den. A dosáhli jsme vstupu. Vešli jsme, nemýlím-li se, v druhém poschodí, do pokoje nevelikého, ale volného. Stál tam jen stůl, pohovka, několik seslí, ani nevím, zda ještě nějaká skříň, vše jednoduché, trochu obstarožné, světle-žlutě hlazené s černými vycpávkami. Za oknem vedle uschlých kytic na tácu dort, cukrovým ledem politý, s růží uprostřed umělé stavby. Za chvíli objevil se Sv. Čech.

Přijal nás nejlaskavěji. Vlídně vyslechl naše přání, ujistil nás, že naše verše vynajde ze zátopy zásilek, přečte a budou-li se mu hoditi, uveřejní, což bude jeho odpovědí. Listárnu redakce že nemůže ve Květech obšírněji pěstovati. Ale zálibný pohled, který chvilkami mezi našimi výklady vrhal za okno na dort, vzbuzovaly ve mně oprávněnou domněnku, že cukr našich veršů nemůže nikterak soutěžiti s tímto sladkým dílem, jež mi v miniatuře připomínalo, aspoň co do slibované patru pochoutky, onen výtvor benátského mistra z krejčíkova vypravování „Ve stínu lípy“. S milým povzbuzením k další práci, i kdyby pokus první snad selhal, propouštěl nás básník.

Uveřejnění veršů jsme se nedočkali. Chápu. Naše tehdejší dekadentní verše, přecpané exotikou, připadaly mu asi jako ony, jimž směje se v sonetech Lunobora Blankytného.

Další můj styk se Svatoplukem Čechem, možno-li to vůbec stykem nazvati, nastal, až když jsem vstoupil do redakce Národních Listů koncem roku 1893 jako hudební referent. Čech tehdy redigoval feuilleton. Obor působnosti naší, tak sobě vzdálený, nepřispíval k zblížení; tím méně, že oba vykonávali jsme své funkce mimo redakci, pracujíce doma a jen rukopisy do redakce

zasílajíce. Svatopluk Čech stýkal se s redakcí skoro jen prostřednictvím slečny, prodávající noviny v průjezdě Národních Listů, kam si obyčejně pro rukopisy a veškery zásilky redakční posílal ze svého bytu na Letné č. 557. Náš „styk" byl dle toho také co nejmenší a toliko písemný, týkaje se jen malého výseku, kde se feuilleton protínal s oblastí hudby.

Svatopluk Čech byl v tom ohledu krajně svědomitým redaktorem a jak svých, tak bližního práv dbalým redakčním soudruhem. „Nepřijímám do feuilletonu hudební články než jen za souhlasu hudebního referenta N. L.," píše mi v listu ze dne 7. srpna 1894, vysvětluje mi, že dosavadní dva články uveřejnil jen po ujištění zasílatelů, že se se mnou v té příčině napřed dorozuměli, čemuž také tak bylo. „Proto zasílám Vám k nahlédnutí i připojený článek o hudbě programní a prosím, abyste mi laskavě oznámil, nemáte-li proti uveřejnění jeho žádné námitky. Podotýkám, že hudebník nejsem a s tohoto stanoviska tedy práci posouditi nemohu." Hned pak dodává, že zasílatel je mu osobně neznám, aby snad odvrátil domnění, že na rozhodnutí příznivém má zájem. Zračí se v tom právnická přesnost a nepředpojatost Čechova, až úzkostlivé šetření hranic působnosti, tedy i v malém týž velký duch spravedlivosti, který vane celým jeho životem a dílem.

Když r. 1897 Čech uvázal se — případ zajisté vzácný, neboť se v těch letech již všeho vzdaloval — pro část veršovanou, v redakci listu pamětního „Morava svým Maticím", došlo i mne vyzvání, abych se zúčastnil, ačkoli roztrpčen přijetím mé první básnické knížky v jisté části kritiky „officielní" i „neofficielní" (v odsuzování byly si rovny), vzdaloval jsem se poesie. Každý tvořivý člověk má své hořkosti, svá zklamání, své chvíle pochyb o sobě samém. Ale Sv. Čechovi nechtěl, nemohl jsem odříci. Poslal jsem aspoň čtyřverší. A tu dostalo se mi vzácného překvapení, kterého jsem za takové básnické minimum ani neočekával. Mistrovi nepřipadlo za těžko poděkovati mi z Obříství dopisem, který má více řádek, než čtyřverší samo. Uznání Čechovo znovu mne vzpružilo a vrátilo poesii.

Obříství stalo se za pobytu Čechova Mekkou jeho ctitelů, zvláště mládeže. Rozumí se, že i já, jakmile se mi naskytla příležitost, neopomenul jsem ze své villegiatury ve Veltrusích vyjíti si do Obříství, kam i rodinné vzpomínky — otec míval tu v spojené s Obřístvím obci Semelkovicích statek — mne táhly. Viděl jsem

ten přívětivý domek Čechův, útulný jako klícka, se zelení luk a labskou doubravou v pozadí. Viděl jsem ty podřipské lány, jimiž procházeje se Svatopluk Čech dumal své „Modlitby k Neznámému".

Tak putoval jsem i k jeho Havrance později. Ale dovnitř jsem se v obou případech neodvážil. Ctil jsem vůli toho, jenž vyhledával klid a samotu.

Dodám-li, že již jen jednou setkal jsem se s básníkem, zatím valně sešedivělým, když navštívil nás kteréhos odpoledne o 5. hodině v Nakladatelském Družstvu Máje, tehdy ještě v Štěpánské ulici, o něž básník velice se zajímal, z jeho vzrůstu se těše, vyčerpal jsem všechny vzpomínky osobní.

Je toho málo. Chudá kytička. Ale i to málo v upomínce na člověka tak velkého hřeje. JAROMÍR BORECKÝ.

SV. ČECH PŘÍTEL ORIENTU.

Mám Sv. Čecha v milé paměti z doby, kdy ještě jako filosof pražské university odevzdal jsem mu prvou svoji práci, překlad zbytků nejstarší poesie novoperské, uveřejněný potom ve Květech. V dobách, kdy studium orientu bylo u nás terra incognita, projevil Sv. Čech pro práci mou tak vzácné porozumění, jakého bych dnes, po více než pětadvacíti letech, marně hledal, třeba zatím máme akademii, třeba veškera literární produkce naše tak se rozmohla a i počet časopisů odborných i zábavných vzrostl měrou netušenou.

Snad přispělo k tomu, že Čech na svých poutích kavkazských, jež poskytly mu i cenné náměty poetické, ocitl se sám aspoň na prahu orientu; ale že porozumění, a snad mohu říci, i sympathie měla hlubší kořen, svědčí ojedinělé ukázky překladů poesie perské z pera Čechova, třeba z druhé ruky. Nejnárodnější básník český, jak právem Sv. Čech se zve, připravoval se k tomuto svému úkolu rozsáhlým studiem, jež nezastavilo se ani před exotickým orientem.

Po letech dostal se mi zvláštní náhodou z pozůstalosti věrného soudruha ze studií prvopis mé studie, o jehož existenci neměl jsem sám ani tušení. Srovnáním s tím, co uveřejněno, vidím,

že z překladu mého vypuštěny asi dvě tři básničky, jež Čechovi, jako redaktoru Květů se nezamlouvaly, jinde shledávám menší odchylky od svého, co nejtěsněji k textu původnímu se přimykajícího překladu. Zde zasáhla ochotná ruka básníka, který uvykl ve své dílně viděti jen drahokamy bezvadného brusu. — Po druhé odevzdal jsem básníkovi menší výbor z turecké lyriky. Poesie turecká napodobí po celou prvou dobu svého trvání do pol. XIX. stol., kdy počíná nový směr opírající se o vzory evropské (proto nám přístupnější, ač stejně nesnadný), co nejvěrněji, lépe řečeno co nejotročtěji dočasné vzory perské, stávajíc se tak těžkopádnou a pro nás nejvýš v malých dávkách ztravitelnou. Rozhodně čte se příjemněji v rouše původním, kde působí kouzlo jazyka, než v překladech, při nichž nikoli snadná forma gazelu a požadavek, by každý verš obsahoval i svou uzavřenou myšlenku, činí překladateli obtíže někdy nepřekonatelné.

Čech odpověděl mi na zásilku obšírným dopisem, který svědčí, jak slavný básník i zde správně usuzoval.

Shledává ukázku v celku ovšem zajímavou pro orientalistu a literárního historika, ale nikoli pro širší obecenstvo naše. „Květy naše“, píše, „nejsou listem vědeckým; musíme do nich z oboru poučného vybírati jen to, co by zajímalo i širší obecenstvo, a přihlížeti k tomu, aby poučný materiál dle možnosti podáván byl způsobem i pro neodborníka přístupným a poutavým.

Z Vašeho oboru by se nám zajisté mnoho hodilo, ale musil byste při výběru a zpracování svých příspěvků míti vytknutý směr časopisu našeho stále na zřeteli. Materiál přísně vědecký hodí se do jiných našich listů, snad do „Musejnika“, „Osvěty“ atd. Dobře poslouží asi v tom ohledu „Atheneum“, které začne zde vycházeti — tuším začátkem příštího roku.

Ze zásilky Vaší mohl bych vybrati a uveřejniti v příštím (říjnovém) sešitě jen druhou báseň Muhibbího („Mým lékem zdá se býti, ty-lis v hoři“ atd.) a snad ještě jednu na příklad gazel Lutfího.“

Listem, datovaným Ve Vinohradech dne 30. září 1883 oznámil mi konečný výsledek: Vybral jsem pro tento sešit „Květů“ obě básně Muhibbího a dle žádosti posílám Vám na zpět rukopis překladů i poznámek k nim.

S veškerou úctou Vám oddaný

Svatopluk Čech.

O vzácné svědomitosti Čechově svědčí douška:

„Proti ztrátě rukopisu není žádná redakce zabezpečena, leckdy ztratí se rukopis i v samé tiskárně, z rukou sazečů, jakož se i nám jednou stalo. Proto oznamují téměř všechny redakce, že „rukopisy se nevracejí“; také my měli jsme podobné oznámení. Dobře učiní tedy vždy spisovatel, když vydá pouze opis svého článku z ruky.

Já ovšem vždy každý rukopis, který se dostane do mých rukou zachovávám a na požádání vracím.“

Roku 1885 přeložil jsem, v souvislosti se svými přednáškami universitními větší episodu ze Šáhnáme: „Bížen a Meníže“, čítající několik tisíc veršů. Překlad můj byl prosou, zpracování veršem ponechal jsem si, byla-li by příležitost je i uveřejniti. Dotaz můj zodpověděl Sv. Čech 23. března 1886. „Rád bych práci Vaši uveřejnil, ale pochybuji, že bych v letošním ročníku našel pro ni dostatečného místa. Nevadí-li Vám odklad, mohli bychom o té věci později ještě pojednati. Nedala by se po případě vybrati menší ukázka? Studie o Firdúsím s takovou ukázkou dobře by se mi hodila“.

Účastenství na přípravných pracích Ottova Slovníku Naučného, jehož odbornou redakci orientalií, a jak v tehdejších poměrech ani jinak nebylo možno, i vlastní psaní většiny rozmanitých článků sem spadajících jsem převzal, zaujalo mne vedle činnosti universitní tou měrou, že můj překlad z Firdúsia zůstal prosou a ke studii žádané jsem se nedostal. Po řadě let uveřejnily Květy jako jednu z posledních prací Zeyerových, prosaickou jeho reprodukci některých partií Šáhnáme.

Pročítám-li dopisy, které mám od Čecha, nemohu souhlasiti s těmi, kdo básníka označovali jako samotáře, ne-li podivína. Velký básník ani nemůže býti misanthropem. Sám pamatuji, kterak před mnohými lety, zapadnuv kdysi na Vikárku, jež Čechovým výletem pana Broučka tehdy nabyla jisté proslulosti, nalezl jsem tam básníka sedícího s Dr. Hellerem u malého stolečku u zdi vedle dveří, vedoucích do druhé komnaty. K vyzvání básníkovu přisedl jsem a setrval v zajímavé společnosti až do odchodu básníkova.

Později ovšem dostavily se známé spory literární a i politické. Z dopisů básníkových mám dojem, že ani nepatrnější episody neušly jeho pozornosti.

Ale pamatuji se ještě z posledních let, myslím, že již po jubileu básníkově, že potkal jsem básníka v průvodu sestry v odlehlých ulicích staroměstských, vracejícího se touto cestou patrně z vycházky do města. Na pozdrav můj a mé společnosti odvětil roztomilým úsměvem, z něhož jsem domníval se vyčítati, kterak ho těší, že ho v těchto odlehlých místech a jeho inkognito přece někdo poznává.

Posledně viděl jsem básníka z jara loňského roku, jak sedí na lavičce v nejvyšší části své pohorské zahrady, obrácené do polí. Pozíral na Prahu, ale sledoval i nedělní ruch kolem sebe. Tenkráte zdál se nám již sestárlý a unaven.

DR RUDOLF DVOŘÁK.

Z ČECHOVA POBYTU V OBŘÍSTVÍ.

V létě r. 1895 inseroval nájemce mlýna v Obřístvi p. P., že má na prodej pěkný, nově vystavěný domek. Jednoho odpoledne, když v „panském" hasili jsme neodbytnou žízeň, vpadl mezi nás pan otec se slovy: „Tak již kupce na domek mám!" „Koho?" znělo hned unisono ze všech úst. „To vám za nic na světě nepovím," bránil se pan otec a tajemně dodal: „Ani ve snu by vás nenapadlo, kdo domek kupuje. Jen to vám mohu řici, že je to slavný muž, který Obřístvi učiní známým po celé zemi."

Teprve po několika dnech, když koupě domku byla již zajištěna a nikdo nemohl kupce odraditi, zvěděli jsme, že majitelem jeho bude slavný náš básník Svatopluk Čech.

Zpráva ta, rozletěvši se bleskem po naši dědině, vyvolala v srdci všech radostné vzrušení, a hrdé vědomí naplnilo nitro uvědomělých občanů, že naše polabské zákoutí hostiti bude slavného básníka, nejšlechetnějšího člověka — Sv. Čecha. Zájem náš rostl, takže jsme sledovali každou příhodu ať vážnou, ať rozmarnou, jež potkala velikého básníka na prostém venkově.

Když přijel Sv. Čech poprvé do Obřístvi, aby se poohlédl po novém svém příbytku, nebyl ještě nikomu znám, žádný nevěděl, kdo patřiti bude z milé zahrádky přes žírné nivy české

k posvátnému Řípu. Vznikaly rozličné domněnky o zaměstnání nastávajícího člena obce, oprávněné i neoprávněné, až konečně vřazen do stavu, jehož příslušník houževnatě bránil svoje zájmy proti nově přicházejícímu konkurentu . . .

Básník prohlížeje místnosti útulného domku, jejž hodlal zakoupiti, při své známé a obdivuhodné skromnosti byl úplně spokojen a vysvětluje provázejícímu jej majiteli, jak si vše zařídí, pronesl: „Sem složím knihy a zde budu pracovati . . .“

Dosavadní nájemnice zaslechnuvši úryvek z této rozmluvy, brzy rozhlásila, že do domku se přistěhuje nejspíše nějaký knihař z Prahy. To doneslo se i ke sluchu bodrého p. Pokožky, knihaře ze sousední obce. I neměškal a vypravil se k panu otci, kdež plamennými slovy líčil bídu, která dolehne na ubohého knihaře z Prahy. Přimlouval se srdečně v jeho vlastním zájmu, aby pan otec mu úmysl jeho rozmluvil, dokládaje, že se zde má co uživiti jeden knihař, natož pak až budou v obvodě knihaři – dva! Odešel však se srdcem zarmouceným, ježto pan mlynář nejevil valné chuti odstrašiti „knihaře“ tak slavného.

Avšak zármutek stavovský proměnil se v nelíčenou radost, když p. Pokožka zvěděl, že do Obříství uchýlí se veliký spisovatel a básník Sv. Čech, jenž později „na usmířenou“ obšťastňoval snaživého mistra četnými zakázkami.

Dne 1. listopadu 1895 přistěhoval se tedy Sv. Čech se svou sestřenkou slečnou Vandou Rakovou do Obříství. Všechen volný čas věnoval básník milé své zahrádce. Tam vídali jsme jej procházeti se, pracovati, miláčky své ošetřovati. Každý z nás na své cestě kolem domku nenápadně se poohlédl, nespatří-li v zahrádce milou jeho tvář. Pravím nenápadně, ježto před zvědavými pohledy prchal domů a bylo by nás velmi rmoutilo, kdybychom jej byli z oblíbeného místa vypudili.

Choval si pro zábavu i několik párů holubů a dvě malé slepičky, které však nešetrně rozhrabávaly květinové záhonky, takže je daroval po nějakém čase své posluhovačce. A co utěšených chvil strávil náš básník před úlem pracovitých včeliček! Kdysi bylo nutno včelkám odebrati něco medu, aby se tím získalo více místa v úle. S jakým však odporem setkali se tu naši včelaři. Čech nižádným způsobem k tomu svoliti nechtěl, dokládaje, že je to hrozná loupež, kterou na tom nejpracovitěj-

ším tvoru nedá spáchati. A bylo třeba dlouhého vysvětlování, že jest to nutno pro zdárný rozvoj včel, než svolil. Vybraný med však rozdal dítkám a sousedům.

Chudiny byl zvláště štědrým příznivcem a naši žebráci stále a stále vzpomínají na „pana Svatopluka“, jehož štědrá ruka vždy byla otevřena a jehož slova uměla tak potěšiti. Z jeho dobroty však, neznající mezí, těžili často i lidé nehodní. Tak v roce 1896 přišel k panu Čechovi slušně oděný mladý muž, který vykázav se nějakými papíry, prosil o větší podporu. aby prý se mohl za jakýmsi účelem vydati do Drážďan. Sv. Čech ve své dobrosrdečnosti poskytl mu podporu — 100 K. Jak jsme později zvěděli, celou tuto částku člověk ten v Šopce ještě téhož dne prohýřil.

Zajímavo jest, jak něžnou láskou lnul básník ku přírodě a všem jejím tvorům.

Jedenkráte seděl Sv. Čech ve své pracovně, vypouštěje vonné obláčky svého oblíbeného portorika a u nohou svého pána hověl si věrný pes Brok. Ze sladkého klidu vyrušila Broka neposedná moucha, která bzučíc, kolem hlavy počala mu kroužiti. Jeden obratný pohyb Brokův postačil, aby dotěrnou mouchu zbavil zlaté svobody. Avšak ne na dlouho. Básník, pozorující tento výjev, ihned vyskočí, uchopí kandidáta vraždy za hlavu, rychle otevírá mu tlamu a ještě zavčas mouchu vysvobodí. „Co pak ti, Broku, moucha udělala, že ji chceš pohltit, vždyť je ráda na světě jako ty,“ praví Čech a ohlíží se starostlivě za mouchou, která narovnavši křidélka ukrutným Brokem poněkud porouchaná, již zase vesele se pracovnou rozletěla.

Chytila-li se myš do pasti v kuchyni, nestihl ji trest smrti, ale samotným Čechem byla donesena na sousední louku, kde po mírné domluvě byla jí vrácena svoboda.

Jedním z jeho nejmilejších a nejlepších přátel byl mlynář a bývalý majitel domku p. J. Polívka, který se všemožně staral, aby pobyt Sv. Čechovi v Obříství co nejvíce zpříjemnil.

Když r. 1904 rozloučil se s námi drahý náš básník, aby se uchýlil do villy „Havránky“ v Troji, litovali jsme upřímně, že není nám dopřáno míti ve svém středu miláčka celého národa. Ale těšili jsme se, že i tam odtud ještě dlouho zářiti budou světlé

paprsky lásky k jeho milovanému lidu venkovskému. Čím více tedy nyní svírá nás krutý žal, když tu drahou hlavu, jež tolik krásného zplodila, to dobré srdce, jež pro každého vroucně bilo, jsme ztratili — navždy! BRAUN.

(Otisk z Mělnického „Obzoru“.)

SVATOPLUK ČECH LÉČÍ MOJI NESPOKOJENOST.

Roku 1896 za letního, slunného odpoledne šel jsem svahem Janského vršku na Malé straně jako mladý člověk, který se duchem toulá jen po říši svých myšlenek, a jemuž ani zdaleka netane na mysli, aby svoji pozornost obracel na střízlivý, všední svět okolo sebe.

Šel jsem ani nevěda, jde-li mimo mne ještě někdo zapadlou ulicí, na níž, výše na schodech, jsem bydlil, nebo kráčím-li sám.

Pojednou pozoruji, že jde někdo proti mně, a slyším, že mi přeje dobrého dne, volaje mne jménem.

Zastavil jsem se, dívám se zaražen na mluvícího a ovšem již chvatně smekám.

Na mne hleděla vlídná tvář Svatopluka Čecha, na niž jakoby bylo slunce vrhlo mírné paprsky úsměvu.

Mistr, jejž jsem na svých potulkách Prahou často potkával na procházce, a jejž jsem několikráte až v poslední chvíli zahlédl, jsa sotva již s to, abych jej pozdravil, pamatoval si moji roztržitost a hlásil se přátelsky sám ke mně.

„Má úcta, slovutný pane, odpusťte, že jsem vás neviděl,“ omlouvám se rychle.

„Jak se máte?“ ptal se mne Čech podávaje mi prostě a srdečně ruky.

Odpověděl jsem slovy, jimiž jsem si posteskl naprosto nespokojen, že mi nic nejde, jak bych si přál.

Vidím dosud oči, jakýma na mne mistr pohleděl.

Klidný muž, jehož život v nejlepší shodě s jeho mocnou vůlí dával českému světu nejkrásnější květy ducha, a jenž stál nad pobouřenými vlnami domácího duševního života s jasnou

myslí pozorovatele, nebyl asi přítelem slabosti, k jaké se znal mladý člověk, jenž chtěl býti spisovatelem.

„Vy si snad nepotřebujete stěžovati,“ odpovídal mi prostými slovy.

Zarazil jsem se; horko na mně vyrazilo; ale bylo mi při tomto stručném úsudku veselo, a měl jsem radost. Ovšem se svým neopatrným nářkem jsem byl na ráz v koncích.

Neodvážil jsem se již ani hlesnouti o nějaké nespokojenosti, jež se mi teď samotnému zdála malichernou.

Mistr pohovořil se mnou ještě několik okamžiků a rozloučil se; ale rozhodný zvuk jeho řeči zbyl se mnou a dlouho mi zvonil duší.

F. S. HOLEČEK.

VZPOMÍNKY VZDÁLENÝCH.

Nesešel jsem se nikdy se Svatoplukem Čechem, tváří v tvář nikdy jsem jej neviděl; literární jeho činnost jsem ovšem sledoval od prvého jeho objevení se až do konce. Čím mi byl, jak já bych mohl se o tom šířit! Miloval jsem ho z té duše, jako dojista jej miloval každý poctivý Čech a jako že více než kdokoli dovedl působiti na každé české srdce. Tato láska nás všech jej doprovázela k hrobu a za hrob jej bude provázeti.

Když jsem, tři neděle tomu, se dočkal šedesátého výročí svého narození, dostalo se mi odevšad tolika projevů srdečného přátelství a drahocenných sympatií — přes hory a doly, přes moře mi přiletěly do ústraní na slovanském Jihu, kam jsem se na podzim uchýlil, tak neočekávaně mne docházela, že po několik dní jsem nevycházel z pohnutí, já, starý člověk nyní, který jsem nikdy za to neměl, že bych si byl získal nějakých zásluh . . .

A jeden z prvních těchto projevů byl drobný lístek od Svatopluka Čecha. Přečetl jsem jej, maje při čtení pocit, že se mi dostalo velkého vyznamenání, jehož jsem se naprosto nenadál. Když málo dní na to jsem se chápal péra, abych se poděkoval,

došel telegram, že odešel na věčnost ten, který mi tuto poctu připravil. Slze mi vytryskly z očí; myšlenky umírajícího našeho miláčka u mne prodlely! Byl to snad poslední projev, který jeho ruka napsala. Jaká čest mým šedinám! — Tento list mi zůstane nejdražší relikvií.

KAREL KLOSTERMANN.

* * *

Se Svatoplukem Čechem sešel jsem se poprvé a naposled v Pantheonu. Nesplnilo se mé vroucí přání, abych ho mohl osobně poznati. Sice jsem po dvakráte hledal jeho byt, když ještě bydlil na Vinohradech, ale buď jsem nenašel bytu, nebo nebyl Čech doma. Nemohl jsem se odhodlati poslati mu nějaký rukopis pro Květy, a když jsem se konečně odhodlal, přestal právě býti redaktorem i navázal jsem písemné styky s jeho zvěčnělým bratrem Vladimírem. Kdykoliv se jeho jméno objevilo na veřejnosti, vždycky se ozvalo mé tajné roztrpčení, že jsem nepoznal spisovatele, k němuž mne poutal vroucí obdiv a upřímná láska. Zvláště po přečtení „Písní otroka", jež na mne z celé Čechovy tvorby působily nejmohutněji, žhavě jsem si přával, podívat se do tváře člověku, jenž tak grandiosně odhalil zuboženou českou duši a jehož plamenné sloky probudily tolik kolísajících a nerozhodných. Těšíval jsem se, že aspoň při nějaké manifestaci Máje dostane se mi splnění tajné tužby, ale při naprosté odloučenosti Čechově i v tom mi selhalo.

Až v Pantheonu jsem ho viděl. A potom na Vyšehradě zadívav se do otevřené hrobky, hluboko do paměti vtiskl jsem si vyzděnou komůrku, ve které osamotněl a nad kterou mu bude zpívat kos, jako zpíval, když ho do hrobky ukládali.

BOHUMIL BRODSKÝ.

DVA DNI A JEDNU NOC SE SVATOPLUKEM ČECHEM.

Na podzim r. 1880 nastoupil jsem své první místo v obci Z. na moravském Slovácku poblíž Velehradu jako provisorní podučitel. Z počátku stýskalo se mi po rodných horách valašských, ale čím dále, tím více přivykal jsem rovinatému kraji s malebným pozadím hradu Buchlova a Hříběcích hor. Minula neveselá

zima. S procitlým jarem následujícího roku 1881. počal jsem se toulati v nejbližším okolí kraje. Nastal květen a ke konci tohoto měsíce vykonána byla u nás školní inspekce. Když jsem druhého dne po inspekci přišel do třídy před osmou hodinou, byla prázdna jako když vymete. Čekal jsem půl hodiny, hodinu, tatáž pustá prázdnota v lavicích. Ani jeden žák se nedostavil. Šel jsem k řídícímu. „To je tak" — vysvětloval, „když je inspekce v létě, to vždy několik dní po ní nepřijde živá duše do školy. Někdy to trvá týden, někdy i déle. Marně byste čekal. Můžete směle odejíti." Šel jsem tedy domů.

Odpoledne vypravil jsem se do blízkých T*. Před školou zarazím, vejdu na chodbu a zaťukám na kuchyňské dvéře. „Dále!" ozval se ženský hlas. Vešel jsem do kuchyně. Paní řídící mne přivítala, dodavši jaksi tajemně šeptem: „Máme u nás vzácného hosta, ani byste neuhod'. Velice vzácného hosta, až z Prahy. To máte nad tím mutaci, viďte?"

„Někdo z příbuzných?"

„I ba ne, my v Praze ani žádných známých nemáme, ale je to host nad míru vzácný, tak vzácný."

„Napínáte mou zvědavost, paní řídící."

„Tak slyšte: Svatopluk Čech je u nás! Můj starý, jak víte, dochází každou středu do Záložny úřadovat, i přivedl si ho předevčírem k nám. On chce poznat slovácký vesnický lid. Na druhém konci školy je ubytován v obecní kanceláři. Je to takový tichoučký, tichoučký pán ... Pojďte, prosím, dále" ...

Věděl jsem z novin o pobytu Čechově na Moravě, ale tohle mne překvapilo. Se zatajeným dechem vstoupil jsem do pokoje. Poblíž stolu seděl na židli mladý ještě pán s hnědým plnovousem a pokuřoval. Byl to Svatopluk. Pozdravil jsem, uklonil se — a bylo mi nějak divno okolo srdce. To tedy on, ten slavený a milovaný ode všech! Pan řídící Š* mne představil. Co jsem v tom okamžiku ze sebe vykoktal, ani nevím. Ostýchavě usedl jsem vedle, ale Čech svým sympathickým zjevem a jemnou přívětivostí brzo mou zaraženost rozplašil.

Básník vypravoval, kde už všude na Moravě byl, a když při zmínce o Hodslavicích vyhrklo ze mne, že je to mé rodiště a že ony dvě sličné děvy, které ho uváděly do rodného domku Palackého, velmi dobře znám jako své vrstevkyně, prohodil Čech

roztomile: „Jen se do nich nezamilujte, až přijedete na prázdniny domů!“

Bavili jsme se asi hodinu. Vstal jsem a měl se k odchodu. Cech podávaje mi ruku, pronesl jako mimochodem, zítra že by se rád vydal na pochůzku do Bzence, Veselí a Uh. Ostrohu. „Kdybych neobtěžoval“ — zachytil jsem se slov básníkových — „byl bych k službám činiti vám společníka, neboť jsem nyní pánem svého času: máme totiž po inspekci a z dětí ani jedno nechodí teď do školy. Zbytek to upomínky na konkordátní školu, nyní ovšem zlozvyk, který však se nedá rázem odstraniti“ ...

„Ano, ano, jen se vypravte, k čemu byste seděl doma za tak rozkošné pohody? Já vás ráno zavolám. Půjdu také do svého pokoje podívat se do mapy na polohu oněch měst“ — —

Vyšli jsme od řídících společně. Na chodbě poroučím se a činím poklonu básníkovi, on však mne zadržel, abych s ním šel do jeho pokoje.

Podívali jsme se do mapy. A poněvadž Čech právě potřeboval zapáliti si doutník, nabídl i mně se slovy: „Já to pořád skoro dumlám; je to takový zvyk.“ Chvíli jsme ještě hovořili, načež jsem se vzdálil pln příjemných dojmů. Přišed domů brzo po večeři, odebral jsem se na odpočinek, leč spánek nechtěl se dostaviti. Osoba básníkova vznášela se pořád před mým duševním zrakem.

* * *

Druhého dne k osmé hodině z rána stál Svatopluk Čech před chalupou, ve které jsem býval. Byl jsem úplně vypraven na cestu, i skočil jsem v pravém slova smyslu pro hůl v koutě stojící a vyšel ven jej pozdravit a ukázat se, že jsem pohotově. Já s holí a on s deštníkem vyrazili jsme ke Bzenci. Dlouho šli jsme mlčky. Věděl jsem, že nový známý není právě mnohomluvný, spíše zamlklý, neboť pořád se mi zdálo, jakoby stále ve své mysli něco spřádal. Přišli jsme k trafice. Než jsem se nadál, Čech stál u okénka, bera plnou hrst doutníků. Rychle mi nabíd, já rychle škrt, připálil jemu a pak sobě — a s „ohněm“ šlapali jsme dále. Jakmile rozdýmal pořádně, stal se poněkud hovornějším.

„Až přijdeme do nejbližší vesnice, budou mne míti za učitele, jen si dejte na to pozor, a budou mne pozdravovat po moravsku: pane rektor“ — rozvázal Čech.

Dal jsem si tedy pozor, a skutečně potkávající nás lidé pozdravovali ho tak; že pozdrav platil výhradně jemu, tomu nasvědčovalo to, že vítajíce ho, měli zraky upřeny na něj.

„Měl jste pravdu,“ řekl jsem, když jsme zašli, „ale víte-li pak proč? Protože nosíte městský oblek, čili že jste kabátník. A poněvadž často v celé dědině kromě učitele, velebníčka a žida všechno chodí ve svém starobylém národním kroji a protože maje vousy velebníček nejste a žid svým typem je poznačen, nemůže tak zvaný kabátník nikdo jiný býti nežli pan rektor. Že by to mohl býti někdo z města, to jim ani zdaleka nenapadne.“

„A tak“ — zvolal Čech, „a já k tomu mám ještě šosák, to teprve“ — a zasmál se.

K jedenácté hodině dorazili jsme do Bzence. Bylo třeba poobědvati. „Kde zarazíme?“ tázal se Čech.

„Máme těžkou volbu, já jsem v kraji také nováček, teprve od podzimu působím v Z. a v těchto koutech jsem vůbec ještě nebyl,“ odvětil jsem, ale v takových městečkách bývají čtenářské spolky, besedy, a ty mají vždy místnosti v lepších hostincích; musíme dáti pozor na štíty.“

Na náměstí četli jsme: Hôtel Měšťanská beseda. A tak uchýlili jsme se tam.

Usedli jsme ke stolu v rohu na místě nenápadném. Podle všeho Čech i v hostinci miloval zákoutí. Tiše, skoro mlčky jsme poobědvali. Pak dal Čech přinésti pivo a nabídl mi opět doutník. Na to zabořili jsme se do novin. Čech schoval se celý za širokou plachtu Národních, že mu nebylo se žádné strany do tváře vidět.

V tom přihrnulo se několik mladých svobodných lidí také k obědu. Posadili se okolo hlavního stolu a sáhli po novinách.

„Víte-li pak, co nového?“ zvolal po chvíli jeden z nich.

„No?“ — ozval se kterýsi.

„Tady právě čtu, že Svatopluk Čech cestuje po našem moravském Slovácku.“

V tom okamžiku vypustil můj slavný Známý velikánský baf a stočil Národní až k samému obličeji. Byla to jistě úzkostlivost, aby ho někdo snad nepoznal.

„A to by se mohlo snadno státi, že by zavítal i do B.,“ poznamenal třetí ze společnosti.

Od té chvíle byl Čech jako na trní. Nachýlil se trochu přes stůl ke mně a zašeptal: „Půjdeme!“

Uhodl jsem jeho myšlenky. Vstali jsme a nenápadně se vzdálili . . .

V B. nebylo valně co prohlížeti. Ale něco tam přece mají, co stojí za podívanou: lípu v zámecké zahradě, o které jsem věděl. Slovanské srdce Čechovo lípu milovalo, a proto šli jsme si ji prohlédnout. Když jsme přišli na místo, básník byl mile překvapen. Taková lípa, taková obrovitá jako ten náš slávský kmen. Nad kmenem rozložila si tu po volném prostranství své mohutné větve na všechny strany v rovných liniích do délky takové, že jsme žasli.

„Jaký to kolos slovanský!“ zvolal Čech. „Za jediný pohled na tu lípu stála ta naše cesta.“

Pak němě jsme chodili pod její klenbou. Jak mne to nyní těšilo, že jsem o lípě odkudsi zvěděl a že jsem upozorněním na ni Svatoplukovi opravdové potěšení způsobil. Jeho zamilovaný strom! Uspokojeni opustili jsme zahradu, prošli ještě jednou městem a zamířili směrem k Veselí, kamž jsme dorazili okolo třetí hodiny.

Ve Veselí nezažili jsme mnoho, dostalo se mi zde jen vysvětlení, proč Čech po jídle, zbyly li mu jaké kůstky, zabaloval je do kusu papíru a uschoval v hlubinách svého šosáku. Šli jsme k zámku hrabat Chorinských. Vchod byl otevřen, ale místo vrátného zastával právě službu velikánský pes, hotový Cerberus, chystaje se přivítati nás hlučně. Rychle sáhl Čech do šosu, vyndal kůstky a hodil odvážnému chlapíkovi. A ten už potom ani nemuk.

Po návratu z parku zběžně prohlédli jsme nepatrné městečko a cestovali dále k Ostrohu, jenž byl naším posledním cílem toho dne, byloť stanoveno tam přenocovati. Ale to nešťastné kde? A chýlilo se k večeru. V jediném tak zvaném hôtelu provozoval živnost hostinskou žid a němec, a tak uchýlili jsme se raději do nedalekého Předměstí.

Ostrožské Předměstí jest větší než vlastní město, již tenkráte byla tam vícetřídní škola a také jakýsi čtenářský spolek. V hospůdce tohoto čtenářského spolku složili jsme konečně svoje zemdlené údy. Uvelebili jsme se v zahradě, kde bylo několik stolů, avšak prázdných. Byli jsme tam sami, a to si Čech pochvaloval.

Upokojivše hlad, při sklenici piva a doutníku rozhovořili jsme se chvíli o literatuře. Voda na můj mlýn — neboť měl jsem v ní vášnivou zálibu. Čechovo snivé modré oko několikráte s podivem na mně spočinulo, a on vyslovil překvapení nad tím, jak prý tak všechno na venkově poznati jsem mohl . . .

Je konec mých vzpomínek. Nocovali jsme v pokojíčku na slámě. Čech brzo usnul a chrupal. Moje víčka spánek míjel dlouho, až konečně i nade mnou Morfeus se smiloval.

Když otevřel jsem ráno oči, Čech stái již z pola oblečen u okna, zapaluje si doutník. O polednách došli jsme na nádraží v Písku, odkudž odjeli jsme vlakem do Hradiště. Na silnici mezi T. a Z. jsme se rozloučili, abychom se již nikdy více v životě nespatřili.

Odletěl Slovanstva orel bílý . . .

K. H. SÝKORA.

EPILOG.

Svatopluku Čechovi.

Mír budiž s Tebou! Přese vše, co chceme,
zač dál se bijem, na rtech s Tvojím jménem,
zač hnáni v boj i sami v boj se ženem',
víc nežli přáti mír Ti nemůžeme.

Nám nový boj, nám úlevy tu není,
kéž jako Ty dost vzdoru máme, síly!
Jsme jako tuňáků roj bez umdlení,
Ty nad námi jak borný orel bílý!

Však to vše v myslích jen. A život více
nic nepronikne v Tvoje klidné spaní.
Že nedáme Tvůj lid dál bíti v líce,
jen to, jen to teď naší Tobě daní.

Tvůj den je skončen, krásný, slavný. V Tobě
vše vtěleno, co národu je svato.
Tak žít a dožít, spát teď sladce v hrobě,
co možno přát si? . . . Život stál přec za to.

AUG. EUG. MUŽÍK.

OBSAH:

Knížka tato jest doplňkem zvláštního čísla (23. t. m.) VI. ročníku Máje, jež vydáno bylo dne 28. února t. r. v prvních dojmech žalostné zvěsti o Sv. Čechově úmrtí, a které obsahovalo příspěvky: Jaroslava Vrchlického, Josefa V. Sládka, Ant. Klášterského, Jaromíra Boreckého, dr. Rud. Kronbaura, Dr. D. Panýrka, Fr. Heritesa, Dr. Jiřího Gutha, Jos. D. Konráda, Jos. Maudra a A. Pikharta, památce Čechově věnované. Z těchto článků v knížce této („Vzpomínky na Svatopluka Čecha") žádný není opakován. „Vzpomínky na Svatopluka Čecha" koupiti lze v Nakladatelském družstvu Máje ve Vodičkově ulici č. 33. v Praze-II. i v každém knihkupectví.